

Vergaderjaar 2002–2003

28 929

Voorjaarsnota 2003

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 mei 2003

1. Hoofdpijnen

De Voorjaarsnota biedt een overzicht van wijzigingen in de begroting voor het uitvoeringsjaar 2003 als gevolg van nieuwe inzichten ten opzichte van Miljoenennota 2003. Deze Voorjaarsnota is mede gebaseerd op het Hoofdpijnenakkoord. Maatregelen uit het Hoofdpijnenakkoord die betrekking hebben op 2003 zijn in deze Voorjaarsnota opgenomen. Maatregelen die voor latere jaren zijn genomen worden bij Miljoenennota 2004 verwerkt.

Deze Voorjaarsnota wordt uitgebracht in een periode waarin het economische herstel maar moeilijk van de grond lijkt te komen. Het CBS spreekt inmiddels van een recessie. Het vertrouwen van de consumenten en producenten in de economie is sterk afgenomen, mede door internationale spanningen en voortdurende onrust op de financiële markten. Indien de internationale politieke spanningen, na de relatief korte oorlog in Irak, afnemen zal naar verwachting de economie in de tweede helft van dit jaar enigszins aantrekken. De groei komt dan gemiddeld over het jaar op een magere $\frac{3}{4}\%$ uit, maar het risico op een nog lager groeicijfer is reëel.

De groei blijft ook flink achter bij de raming in de Miljoenennota 2003 toen nog werd uitgegaan van een groei van $1\frac{1}{2}\%$ BBP voor 2003. Nederland blijft met deze groei van $\frac{3}{4}\%$ ook achter bij het Europees gemiddelde dat op 1,3% BBP ligt. Dit valt vooral te verklaren uit het verlies aan concurrentiekracht als gevolg van relatief hoge loonstijgingen. Een en ander heeft zijn invloed op de overheidsfinanciën niet gemist.

Het budgettaire beeld is sinds Miljoenennota verder verslechterd. Het verwachte EMU-tekort voor 2003 is opgelopen naar 1,6% BBP in het huidige beeld, waar in de Miljoenennota nog werd uitgegaan van een tekort van 0,5% BBP voor 2003. De grootste tegenvaller doet zich voor bij de belasting- en premieontvangsten. Per saldo zijn deze met 4,9 miljard euro neerwaarts bijgesteld. Deze forse bijstelling is het gevolg van de

structurele doorwerking van de tegenvallende realisaties van de belastingen van vorig jaar, met name bij de vennootschapsbelasting en de omzetbelasting, en een neerwaartse bijstelling van de geraamde groei van de belastingontvangsten in dit jaar als gevolg van het verslechterd macro-economisch beeld. In totaal is de raming van de belastinginkomsten, 5,8 miljard euro neerwaarts bijgesteld. De lagere belastinginkomsten worden voor 0,9 miljard euro gecompenseerd door hogere premieontvangsten, waarvan 0,5 miljard euro als gevolg van het besluit tot tussentijdse verhoging van de AWBZ-premie met 0,5%-punt per 1 juli 2003.

Sinds de Miljoenennota 2003 zijn de uitgaven per saldo niet gewijzigd. Voor 2003 is ca. € 2 mld aan uitgaventegenvallers opgenomen. De tegenvaller op het zorgterrein is veruit het omvangrijkst. Extra productieafspraken, besparingsverliezen en nieuwe afrekeningen uit 2001 en 2002 zijn belangrijke oorzaken van de zorgtegenvaller van ruim 1 miljard euro in 2003. Deze forse tegenvaller is met name veroorzaakt door het gebrek aan beheersinstrumenten om de zorguitgaven te beïnvloeden mede als gevolg van het loslaten van de aanbodsturing.

Daarnaast zijn tegenvallers voornamelijk veroorzaakt door hogere werkloosheidsuitkeringen, hogere asieluitgaven, extra uitgaven voor huursubsidie en door de vogelpest.

Om deze tegenvallende uitgaven in 2003 op te vangen is besloten tot het treffen van voornamelijk specifieke maatregelen. Dit zijn departementale maatregelen en ramingbijstellingen op met name de terreinen Zorg, HGIS en Sociale Zekerheid. Daarnaast zijn generieke maatregelen getroffen, door tranche 2003 van de incidentele loonontwikkeling in te houden en de prijsbijstellingstranche 2003 voor 60% niet uit te delen.

2. Economische ontwikkeling

Het economische beeld van deze Voorjaarsnota is gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2003 (CEP2003), opgesteld door het CPB. De ramingen die ten grondslag lagen aan de Miljoenennota 2003 zijn afgeleid van de Macro-economische Verkenning 2003 (MEV2003) van het CPB.

Tabel 1: Macro-economische variabelen voor 2003

	CEP 2003	MN2003	Mutatie
Volume BBP	¾%	1½%	-¾%
Prijs BBP	3 %	3¼%	-¼%
Consumentenprijsindex	2¼%	2½%	-¼%
Contractloon marktsector	2¾%	3¼%	-½%
Werkloosheid (in dzd personen)	415	395	+ 20
Rente (lang)	4 %	5%	- 1 %
Dollarkoers (in euro's)	1,08	1,00	+ 0,08
Olieprijs (in \$)	26,00	24,50	+ 1,50

Het CPB raamt de economische groei voor 2003 op ¾% BBP. Ten opzichte van Miljoenennota 2003 betekent dit een verslechtering voor het lopende jaar met ¾%-punt. Oorzaak van deze verslechtering betreft vooral de tegenvallende ontwikkeling van de in Nederland geproduceerde goederenuitvoer, hetgeen veroorzaakt wordt door de verslechtering van de prijsconcurrentiepositie. De inflatie voor 2003 vertoont een lichte daling van -¼%-punt, veroorzaakt door een iets gematigder ontwikkeling van de arbeidskosten, invoerprijzen en indirecte belastingen. De sterke stijging van de werkloosheid, de afgenomen inflatie en de uitkomsten van het Najaarsoverleg zorgen voor een lagere contractloonsstijging. De rentetarieven komen 1%-punt lager uit op 4%. Voor het eurogebied wordt het

positieve effect op de economische groei van deze renteverlagingen gecompenseerd door de appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar tot 1,08. Tot slot hebben de spanningen rond Irak geresulteerd in een stijging van de olieprijs.

3. Uitgavenbeeld 2003

Per saldo zijn de uitgaven sinds Miljoenennota 2003 niet gewijzigd. Tegenover de problematiek staan maatregelen en ramingsbijstellingen. Daarnaast hebben zich macro-economische en uitvoeringsmutaties voorgedaan. Tabel 2 geeft een overzicht van de uitgavenmutaties voor 2003 sinds Miljoenennota 2003.

Tabel 2: Uitgavenmutaties 2003 (in mld euro's)

	2003
Onvermijdelijke tegenvallers departementen	2,14
<i>wv zorg</i>	0,65
<i>wv sz</i>	0,44
<i>wv rijksbegroting</i>	1,05
Specifieke maatregelen en ramingsbijstellingen	- 1,58
<i>wv zorg</i>	- 0,34
<i>wv sz</i>	- 0,56
<i>wv rijksbegroting</i>	- 0,68
Per saldo doorwerking GF/PF	- 0,05
Inhouden incidentele loonontwikkeling tranche 2003	- 0,19
Beperkte uitdeling prijsbijstelling tranche 2003	- 0,35
Overige macro-economische en uitvoeringsmutaties	0,04
Totaal (+ is hogere uitgaven dan bij MN)	0,01

Op de begrotingen hebben zich voor ruim 2 miljard euro aan onvermijdelijke tegenvallers voorgedaan. Afrekeningen uit voorgaande jaren en nieuwe productieafspraken resulteren in nieuwe tegenvallers voor de zorguitgaven. De Sociale Zekerheidsuitgaven zijn toegenomen doordat vertraging is opgetreden bij de invoering van bepaalde maatregelen uit het Strategisch Akkoord. Dit betreft onder andere de invoering van een sollicitatieplicht voor 57½-jarigen, de inkorting van de duur van de vervolgitkering (WW) en de verlenging van de loondoorbetalingverplichting bij ziekte (WAO). Op de rijksbegroting zijn tegenvallers ontstaan door de vogelpest en bij het budget voor asiel en huursubsidie. Bestrijding van de vogelpest heeft extra rijksuitgaven tot gevolg in verband met schadevergoedingen, uitvoerings- en handhavingskosten en inkomstenderving.

De budgettaire tegenvallers op het terrein van asiel zijn vooral het gevolg van exploitatietekorten bij de Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers, samenhangend met het inkrimpen van de opvang.

Bij de huursubsidie is sprake van een aanzienlijke structurele overschrijding. Oorzaak is het grotere aantal gebruikers en een gemiddeld hoger subsidiebedrag per subsidiegerechtigde. Dit is een gevolg van tegenvallende economische ontwikkelingen.

Deze budgettaire problematiek is voor ca 1,6 miljard euro opgelost door departementale maatregelen, oplossingen en ramingsbijstellingen. Op het zorgterrein is 0,3 miljard aan besparingen ingeboekt ondermeer door een nieuwe efficiencykorting en een meevaller in de bouw. Bijstellingen binnen de sociale zekerheidsuitgaven houden verband met het uitstel van enkele regelingen uit het Strategisch Akkoord en uit de vrijval van middelen die gereserveerd waren voor invoering van de Wet Basis-

voorziening Kinderopvang. Schuldkwijtscheldingen aan ontwikkelingslanden worden in overeenstemming met de internationale afspraken tot ODA gerekend. Dit leidt bij de rijksuitgaven tot een neerwaartse bijstelling van 0,3 miljard euro. Op de begroting van VROM is een deel van problematiek ten aanzien van de huursubsidie opgelost door middel van een vermogensafroming bij de RGD en diverse ramingsbijstellingen.

Eveneens zijn generieke maatregelen getroffen. Tranche 2003 van de incidentele loonontwikkeling wordt ingehouden en 40% dat geldt ook voor 60% van de prijsbijstellingstranche 2003.

Tot slot zijn ten opzichte van Miljoenennota diverse macro-economische (rente, werkloosheid) en uitvoeringsmutaties (EU, Zorg) opgetreden die niet in het Hoofdlijnenakkoord zijn verwerkt. Per saldo verslechtert het uitgavenbeeld hierdoor met 40 miljoen.

3. De belasting- en premieontvangsten

De totale ontvangsten

Op basis van de huidige inzichten worden voor 2003 de totale overheidsinkomsten (belastingen, premies en gasbaten) op EMU-basis geraamd op 175,5 miljard. Dit is een neerwaartse bijstelling van 4,9 miljard euro ten opzichte van de Miljoenennota 2003.

Tabel 3. Overheidsinkomsten 2003 op EMU-basis in miljarden euro

	Stand MN 2003	Stand VJN 2003	Mutatie
Belastingen	112,1	106,2	– 5,8
Premies	66,1	67,0	0,9
Gasbaten	2,2	2,3	0,1
Totaal	180,4	175,5	– 4,9

De belastingontvangsten

De raming van de totale belastingontvangsten voor 2003 op EMU-basis bedraagt 106,2 miljard. Dit is 5,8 miljard lager dan de raming in de Miljoenennota 2003. Deze afname is voor 3,3 miljard het gevolg van de doorwerking van lagere realisatie van de belastingontvangsten 2002 op kasbasis¹.

Daarnaast wordt 2,4 miljard van de totale neerwaartse bijstelling in 2003 verklaard door de verslechtering van de macro-economische gegevens in de CEP 2003 ten opzichte van de MEV 2003. De belangrijkste wijzigingen hebben zich voorgedaan bij de omzetbelasting (0,4 miljard) in verband met een lagere groei van de particuliere consumptie, de loon- en inkomstenbelasting (0,9 miljard) als gevolg van een lagere werkgelegenheid, een lagere contractloonstijging en hogere aftrekbare pensioenpremies alsmede bij de vennootschapsbelasting (0,9 miljard) en de dividendbelasting (0,2 miljard) als gevolg van een neerwaartse bijstelling van de winstontwikkeling van bedrijven van zowel het lopende jaar als van voorgaande jaren.

De behandeling van het Belastingplan 2003 in de Tweede Kamer heeft tot enkele kleine wijzigingen geleid in beleidsmaatregelen, waardoor de raming van het totale effect van het kabinetsbeleid op de belastingontvangsten (de autonome mutatie) met 0,1 miljard is verlaagd.

¹ De lagere realisaties worden verondersteld volledig structureel door te werken. Het Financieel Jaarverslag van het Rijk bevat een nadere toelichting van de realisaties 2002.

Tabel 4: Mutatie van de raming van de belastingopbrengst 2003 t.o.v. Miljoenennota (in miljarden euro)

	Doorwerking realisatie 2002	Autonome mutaties	Gewijzigd economisch beeld	Totaal
Kostprijsverhogende belastingen	- 1,8	0,1	- 0,3	- 2,0
Omzetbelasting	- 0,8	0,0	- 0,4	- 1,2
Belastingen op een milieu-grondslag	- 0,5	0,0	0,1	- 0,4
Overige	- 0,5	0,1	0,0	- 0,4
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	- 1,5	- 0,2	- 2,1	- 3,8
Loon-/Inkomstenbelasting	0,4	- 0,1	- 0,9	- 0,6
Dividendbelasting	- 0,4	0,0	- 0,2	- 0,6
Vennootschapsbelasting	- 1,5	0,0	- 0,9	- 2,4
Overig	- 0,1	0,0	- 0,1	- 0,2
Niet nader toe te rekenen belastingontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal belastingen op EMU-basis	- 3,3	- 0,1	- 2,4	- 5,8

Premieontvangsten

De raming van de premieontvangsten op EMU-basis voor 2003 bedraagt 67,0 miljard. Dit is 0,9 miljard hoger dan de raming in de Miljoenennota en is het saldo van de structurele doorwerking van de opwaartse bijstelling van de raming 2002 met 0,7 miljard, een hogere autonome mutatie van 0,3 miljard en een lagere endogene groei van 0,1 miljard als gevolg van het verslechterde economisch beeld.

De opwaartse bijstelling van de totale autonome mutatie met 0,3 miljard wordt per saldo bijna geheel verklaard door een opwaartse bijstelling van de werknemersverzekeringen. Met name de nominale ziekenfondspremies en wachtgeldpremies zijn door de fondsen hoger vastgesteld dan ten tijde van de Miljoenennota werd geraamd. De autonome mutatie bij de volksverzekeringen blijft per saldo ongewijzigd. De opbrengst van de volksverzekeringen neemt enerzijds 0,5 miljard af door de behandeling van het belastingplan en de uitkomsten van het najaarsoverleg, waaronder aanpassing van de spaarloonregeling. Daarentegen nemen de opbrengsten van de volksverzekeringen 0,5 miljard toe door het besluit tot tussentijdse verhoging van de AWBZ-premie met 0,5%-punt per 1 juli 2003.

Tabel 5. Mutatie van de raming premieontvangsten 2003 t.o.v. Miljoenennota (in miljarden euro)

	Doorwerking realisatie 2002	Autonome mutaties	Gewijzigd economisch beeld	Totaal
Volksverzekeringen	0,5	0,0	- 0,1	0,4
Werknemersverzekeringen	0,2	0,3	0,0	0,5
Totaal	0,7	0,3	- 0,1	0,9

De raming van de aardgasbaten (niet-belastingontvangsten exclusief FES) komt 0,1 miljard hoger uit dan de raming in de Miljoenennota 2003. Dit is het saldo van een hogere olieprijs en een lagere dollarkoers.

6. Het EMU-saldo en de EMU-schuld

Voor 2003 wordt een EMU-tekort verwacht van 1,6% BBP. Bij Miljoenennota werd nog uitgegaan van een tekort van 0,5% BBP. De verslechtering van het saldo is het gevolg van tegenvallende belastingopbrengsten, met name veroorzaakt door tegenvallende realisaties bij de vennootschapsbelasting.

De EMU-schuld wordt voor dit jaar geraamd op 52,5% BBP. Bij Miljoenennota 2003 is uitgegaan van 49,8% BBP.

De Minister van Financiën,
G. Zalm

Tabel 1.1 Budgettaire kerngegevens in miljoenen euro (in lopende prijzen; min betekent uitgaven)

	2003
1. Begrotingsgefinancierde uitgaven	– 134 113
2. Begrotingsgefinancierde niet-belastingontvangsten	19 444
3. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven (3=1+2)	– 114 669
4. Belastingen	105 987
5. Uitgavenreserve	0
6. Overig	– 1 336
7. EMU-saldo Centrale Overheid	– 10 018
8. EMU-saldo Lokale Overheid	434
9. EMU-saldo Sociale Fondsen	1 992
10. EMU-saldo (– = tekort)	– 7 593
idem, in % BBP	– 1,6%
BBP (in miljarden euro)	462

Bedragen in miljoenen euro's

I HUIS DER KONINGIN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3

Bedragen in miljoenen euro's

II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	185,3	177,9	176,0	176,4	178,6
1. Mee- en tegenvallers Rijksbegroting in enge zin diversen	- 3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	15,5	4,2	13,5	10,7	10,9
	15,5	14,2	13,5	10,7	10,9
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	4,7	4,8	4,7	4,7	4,7
	4,7	4,8	4,7	4,7	4,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	16,7	19,1	18,2	15,5	15,6
Stand Voorjaarsnota	202,0	197,0	194,2	191,9	94,2

Bedragen in miljoenen euro's

II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Stand Voorjaarsnota	5,3	5,2	5,2	5,2	5,2

2 Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin

De beleidsmatige uitgavenverhoging 2003 en volgende jaren slaat vooral neer bij de begroting van de Tweede Kamer. De Tweede Kamer investeert onder andere in ICT-projecten en tevens wordt de personele formatie uitgebreid.

Bedragen in miljoenen euro's

III ALGEMENE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	47,3	46,9	46,7	46,6	44,0
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	1,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Stand Voorjaarsnota	49,1	47,7	47,5	47,4	44,8

Bedragen in miljoenen euro's

III ALGEMENE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	14,2	14,2	14,2	14,2	11,6
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	14,3	14,2	14,2	14,2	11,6

Bedragen in miljoenen euro's

IV KONINKRIJKSRELATIES	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	137,6	137,3	137,2	137,2	137,2
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	20,4	0,0	0,0	0,0	0,0
	20,4	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	22,1	1,8	1,8	1,8	1,8
Stand Voorjaarsnota	159,7	139,1	139,0	139,0	139,0

Bedragen in miljoenen euro's

IV KONINKRIJKSRELATIES	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	12,9	13,5	14,6	14,7	11,7
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	13,1	13,5	14,6	14,7	11,7

4 Koninkrijksrelaties

Nederland ondersteunt de Nederlandse Antillen en Aruba in hun ontwikkeling door middel van samenwerkingprogramma's, in het bijzonder op de terreinen duurzame economische ontwikkeling, onderwijs en kwaliteit van het bestuur. Daarnaast is het beleid gericht op waarborging van de menselijke rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur.

De beleidsmatige uitgavenverhoging omvat een bedrag van ruim € 20 miljoen. Dit bedrag is conform bestaande afspraken overgeheveld van 2002 naar 2003. Van dit bedrag is € 8,2 miljoen bestemd voor schuldsanering Aruba en € 3,1 miljoen voor het Arubaanse ontwikkelingsfonds. Een bedrag van 9,1 miljoen zal worden aangewend voor versterking van de Kustwacht en het Recherche Samenwerkingsteam, alsmede voor andere activiteiten ter verbetering van de rechtshandhaving.

Bedragen in miljoenen euro's

V BUITENLANDSE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	5 864,4	6 595,2	6 821,6	7 092,0	7 235,0
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
bnp-afdrachten	- 171,2	-125,4	-64,4	-2,2	84,7
btw-afdrachten	1,6	-109,1	-39,1	-37,4	-33,7
invoerrechten	-122,0	-144,0	-186,0	- 216,0	-251,0
	-291,6	-378,5	-289,5	-255,6	-200,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	-291,6	-378,5	-289,4	-255,7	-199,9
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	5 572,8	6 216,7	6 532,2	6 836,3	7 035,1
Totaal internationale samenwerking	3 958,9	4 104,9	4 346,0	4 535,5	4 775,2
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	9 531,7	10 321,6	10 878,2	11 371,8	11 810,3

Bedragen in miljoenen euro's

V BUITENLANDSE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	444,3	474,0	505,0	533,3	563,5
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
perceptiekostenvergoeding: invoerrechten	-30,5	-36,0	-46,5	-54,0	-62,8
	-30,5	-36,0	-46,5	-54,0	-62,8
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
tijdelijke financiering nio	23,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	23,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	-7,5	-36,0	-46,5	-54,0	-62,8
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	436,8	438,0	458,5	479,3	500,8
Totaal internationale samenwerking	81,4	58,4	58,9	57,8	57,6
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	518,1	496,4	517,4	537,0	558,4

5 Buitenlandse Zaken

Voor de doelstellingen van het buitenlands beleid wordt verwezen naar de verticale toelichting internationale samenwerking.

Met uitzondering van de landbouwheffingen zijn alle afdrachten aan de EU neerwaarts bijgesteld.

De verlaging van de **BNP-afdrachten** (het vierde eigen middel) is het gevolg van de lagere groei van het BNP dan gemiddeld in de EU en het overschot op de EU-begroting.

De verlaging van de **invoerrechten** en de **BTW-afdrachten** wordt veroorzaakt door een lager dan geraamde economische groei en consumptiegroei in Nederland, hetgeen leidt tot een lagere BTW-hef-

De **Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden (NIO)** verstrekt op verzoek en onder garantie van de Staat leningen aan ontwikkelingslanden. Op 31 december 2002 had de NIO een negatief saldo op de rekening-courant van het Ministerie van Financiën. Deze werd conform de gebruikelijke systematiek tijdelijk gefinancierd en als uitgave verantwoord op de begroting van Buitenlandse Zaken. Deze tijdelijke financiering is bij Voorjaarsnota 2003 gecompenseerd.

Bedragen in miljoenen euro's

VI JUSTITIE	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	4 596,0	4 217,0	3 953,2	3 956,5	3 925,0
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
asiel: raming opvang coa t.o.v. sa	86,7	106,2	78,0	23,0	17,0
asiel: rente en aflossing coa	23,0	28,0	32,0	35,0	36,0
asiel: kosten krimp coa	22,0	33,0	0,0	0,0	0,0
asiel: exploitatietekort coa 2002	86,0	0,0	0,0	0,0	0,0
asiel: ama-voogdij-activiteiten	10,3	4,8	0,0	0,0	0,0
asiel: ex-ama 18+	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0
asieltaakstelling sa: totaal intern door te verdelen	138,4	205,5	239,6	242,7	249,2
asieltaakstelling sa: asielopvang coa	-89,0	-119,8	-109,0	-108,7	-111,8
asieltaakstelling sa: ind	-14,0	-29,0	-29,0	-29,0	-29,0
asieltaakstelling sa: opvang ama's	-26,4	-46,2	-74,3	-77,7	-81,1
asieltaakstelling sa: rechtsbijstand	-9,0	-10,5	-22,3	-22,3	-22,3
differentiatie programma just inrichtingen en reclassering	-20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
veiligheidsenveloppe	110,0	135,0	258,0	392,0	384,0
intertemporele compensatie veiligheidsenveloppe	1,3	75,8	21,1	-80,5	-19,5
eindejaarsmarge 2002	47,7	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	-3,2	-3,5	-3,6	-5,0	-5,4
	378,8	379,3	390,5	369,5	417,1
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
asieltaakstelling sa: asielonderwijs naar ocw	22,9	37,8	34,5	35,0	28,5
veiligheidsenveloppe bijdrage uit boeten en transacties	0,0	10,0	20,0	30,0	40,0
beveiligingsheffing ivm wijziging luchtvaartwet	-19,2	-52,2	-52,2	-52,2	-52,2
bundeling integratie	341,7	316,5	308,8	307,0	308,0
loonbijstelling tranche 2003	99,2	103,2	102,9	105,4	104,8
diversen	28,5	12,4	18,5	24,3	26,5
	473,1	427,7	432,5	449,5	455,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	851,8	807,2	823,1	819,1	872,8
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	5 447,8	5 024,2	4 776,3	4 775,7	4 797,8
Totaal internationale samenwerking	8,7	8,8	20,7	15,9	15,9
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	5 456,5	5 032,9	4 796,9	4 791,6	4 813,7

Bedragen in miljoenen euro's

VI JUSTITIE	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	937,4	948,0	949,6	950,6	950,6
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
veiligheidsenveloppe: eigen bijdrage inburgering	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
niet-belastingontvangsten	13,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	33,7	20,0	20,0	20,0	20,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
veiligheidsenveloppe, bijdragen uit boeten en transacties	0,0	10,0	20,0	30,0	40,0
beveiligingsheffing ivm wijziging luchtvaartwet	-19,2	-52,2	-52,2	-52,2	-52,2
diversen	17,0	8,7	8,8	8,8	8,8
	-2,2	-33,5	-23,4	-13,4	-3,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	31,5	-13,6	-3,5	6,6	16,6
Stand Voorjaarsnota	968,9	934,4	946,1	957,2	967,2

6 Justitie

De algemene doelstelling van het justitiebeleid is een bijdrage leveren aan een rechtvaardige en veilige samenleving via een goed functionerend rechtssysteem, criminaliteitspreventie, jeugdbescherming en goede rechtsbijstand voor iedereen. Voorts is de minister voor Vreemdelingen-zaken en Integratie belast met de behandeling van verzoeken om toelating en verblijf en de behandeling van verzoeken om naturalisatie op basis van de Vreemdelingenwet. Daarbij is hij verantwoordelijk voor het op sobere doch humane wijze opvangen van vreemdelingen die in afwachting zijn van hun asielprocedure.

De **raming van de bezetting in de asielopvang COA**, zoals deze ten tijde van het Strategisch Akkoord is ingeschat, wordt hoger bijgesteld door een achterblijvende uitstroom in 2002. Dit werkt ook door in de komende jaren. Een van de maatregelen die zal worden getroffen om de bezetting bij het COA verder te laten dalen, is de gemeenten opdracht te geven tot het huisvesten van meer statushouders. Ondanks de nu tegenvallende ontwikkeling, daalt de gemiddelde bezetting in het COA de komende jaren overigens per saldo fors. In de ramingen wordt nu dan ook voor het eerst rekening gehouden met afnemende schaalvoordelen in de exploitatie.

Sinds 2002 maakt het COA gebruik van de leenfaciliteit bij het ministerie van Financiën voor het financieren van haar investeringen, met de bijbehorende **rente- en aflossingsverplichtingen**.

De forse daling van de bezetting bij het COA leidt tot het versneld afstoten van gebouwen en personeel. De **kosten van deze krimp** betreffen onder andere het afkopen van huurovereenkomsten en arbeidscontracten. Het **exploitatietekort** van het COA over 2002 wordt nu budgettair verwerkt. Bij de raming voor de **AMA-voogdij-activiteiten** is onvoldoende rekening gehouden met het gegeven dat een lagere instroom van AMA's pas op termijn leidt tot een vermindering van de activiteiten van de Stichting Nidos. AMA's (alleenstaande minderjarige asielzoekers) keren voor hun 18de levensjaar maar zeer sporadisch terug naar het land van herkomst. De verwachte daling van de bezetting in de opvang en vermindering van de **AMA-voogdijactiviteiten** zullen zich dus later voordoen.

AMA's die 18 jaar worden en geen recht op een verblijfsvergunning hebben, moeten terugkeren naar het land van herkomst. De jarenlange hoge AMA-instroom leidt tot een relatief grote groep **ex-AMA's** die moet terugkeren. Hun repatriëring loopt vertraging op en dit leidt tot een incidentele verlenging van hun verblijfsduur in de opvang. De **asiel-taakstelling van het Strategisch Akkoord** wordt zowel intern als naar andere betrokken departementen doorverdeeld.

Op het beleidsterrein veiligheid begint één van de maatregelen uit het Hoofdlijnenakkoord al in 2003. Door **differentiatie van de programma's** die aan justitiabelen worden aangeboden en het beperken van **reclasseringsinspanningen** tot kansrijke groepen, wordt al begonnen met de herprioritering binnen de strafrechtsketen.

In het kader van het **Veiligheidsplan** wordt fors geïnvesteerd in de justitiële keten. Doelstellingen zijn het creëren van extra sanctieplaatsen, verwerking van extra zaken door het OM en de aanpak van veelplegers. Om deze doelstelling te bereiken is naast de middelen van de **veiligheidsenveloppe** nog een **intertemporele compensatie** noodzakelijk. Zowel de opbrengst uit de **eigen bijdrage inburgering** als – door een strakker handhavingsbeleid – een **hogere opbrengst uit boeten&transacties** leveren een substantiële bijdrage aan de zo-even genoemde doelstellingen op het terrein van de veiligheid.

Door een wijziging van de Luchtvaartwet vloeien de opbrengsten van de **beveiligingsheffing** niet meer via de rijksoverheid naar de luchthaven, maar worden deze rechtstreeks aan de luchthaven betaald. Dit leidt tot een gelijke verlaging van zowel het uitgaven als de opbrengstenraming. Als uitvloeisel van het Strategisch Akkoord worden alle middelen m.b.t. **integratie gebundeld** onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie. Alle met dit beleidsveld samenhangende budgetten worden overgeheveld van BZK, VWS en OCW. Bij voorjaarsnota is besloten tot een taakstelling op de **niet-belastingontvangsten**.

Bedragen in miljoenen euro's

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	4 917,2	4 742,6	4 659,9	4 663,1	4 718,5
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
wateroverlast 1998/2003	15,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	15,1	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
veiligheidsenveloppe	20,0	108,0	218,0	308,0	316,0
intertemporele compensatie					
veiligheidsenveloppe	0,0	22,0	6,0	- 17,0	- 11,0
irak	12,2	0,0	0,0	0,0	0,0
c2000	0,0	38,0	0,0	0,0	0,0
afwikkeling enschede	11,2	0,0	0,0	0,0	0,0
nieuwe huisvesting bzk	0,0	0,0	0,0	0,0	- 22,8
eindejaarsmarge arbeidsvoorwaarden	23,7	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	54,5	4,3	2,8	2,5	3,4
	121,6	172,3	226,8	293,5	285,6
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
dienst geneeskundige verzorging politie	16,1	24,0	32,4	41,1	50,2
vernieuwing hrm beleid	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0
dcim naar justitie	- 165,0	- 151,0	- 145,9	- 144,7	- 145,7
loonbijstelling	114,7	120,7	120,4	121,6	122,9
diversen	22,7	29,6	19,2	17,6	21,0
	13,5	23,3	26,1	35,6	48,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	150,8	195,9	253,1	329,2	334,0
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	5 067,9	4 938,5	4 913,0	4 992,3	5 052,5
Totaal internationale samenwerking	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	5 068,1	4 938,7	4 913,2	4 992,5	5 052,7

Bedragen in miljoenen euro's

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	207,5	210,6	215,2	214,4	214,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	- 1,9	- 4,7	- 4,7	- 4,7	- 4,7
	- 1,9	- 4,7	- 4,7	- 4,7	- 4,7
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
dienst geneeskundige verzorging politie	16,1	24,0	32,4	41,1	50,2
diversen	- 17,7	- 18,9	- 24,3	- 21,4	- 17,5
	- 1,6	5,1	8,1	19,7	32,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 3,6	0,5	3,5	15,1	28,0
Stand Voorjaarsnota	203,9	211,1	218,6	229,5	242,4

7 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is onder meer verantwoordelijk voor het goed functioneren van het openbaar bestuur, voor een goede personele en organisatorische kwaliteit van de rijksdienst en voor veiligheid. BZK schept de voorwaarden waarbinnen regionale politiekorpsen en de rampenbestrijding goed kunnen functioneren.

In het programma «Naar een veiliger samenleving» zijn de beleidsvoornemens voor de komende jaren op het terrein van de bestrijding van criminaliteit en overlast verwoord. Hierin worden maatregelen aangekondigd ter versterking van de politie (kwalitatief en kwantitatief) en de rampenbestrijding. Deze maatregelen worden deels bekostigd uit de zogenoemde **veiligheidsenveloppe**. Door middel van een intertemporele compensatie worden de extra budgetten over de jaren verdeeld om te kunnen voldoen aan de eisen van een meer verantwoorde fasering van de implementatie.

BZK is ook verantwoordelijk voor de beveiliging van instanties en personen gedurende risicovolle perioden. De oorlog in **Irak** heeft geleid tot extra kosten als gevolg van de verhoogde staat van paraatheid van het Nationaal Coördinatie Centrum zowel als de extra inzet van diverse politiekorpsen op het gebied van beveiliging.

Het beroep op de **Dienst Geneeskundige Verzorging Politie** neemt toe; als gevolg daarvan stijgen ook de premieopbrengsten. Het project **C2000**, dat moet leiden tot een integrale communicatie-infrastructuur voor de politie, de brandweer en de ambulancediensten, wordt – naar de huidige inzichten – een halfjaar later opgeleverd. Hierdoor dienen de betrokken projectorganisatie en het huidige systeem langer bekostigd te worden dan voorzien.

De door **Enschede** ingediende einddeclaratie in verband met de kosten van bestrijding van de vuurwerkramp is dit jaar afgewikkeld. Tevens leidt de toepassing van de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen tot extra uitgaven, o.a. in verband met de overstroming van de Maas in januari.

Op het terrein van de Arbeidsvoorwaarden Rijk zijn, voortvloeiend uit CAO-Rijk afspraken 2002, middelen toegevoegd aan de begroting van BZK die zijn bedoeld voor o.a. beleid inzake **vernieuwing human resource management**. Daarnaast loopt de **nieuwe huisvesting van BZK** vertragend op.

Ten slotte is in de zomer van 2002 besloten het minderhedenbeleid te concentreren en coördineren vanuit één departement. Hiervoor zijn diverse inburgeringsgelden en de Directie Coördinatie Minderheden (**DCIM**) overgeheveld naar Justitie.

Bedragen in miljoenen euro's

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	24 713,7	24 858,0	24 982,6	25 227,0	25 533,9
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
leerlingenaantallen	11,1	41,7	90,5	104,2	87,8
personeel primair onderwijs	29,7	30,0	30,3	30,8	31,4
afkoop rijksgebouwendienst	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
taakstellende onderuitputting	- 35,1	- 31,8	- 33,1	- 33,8	- 33,4
diversen	5,8	3,5	4,9	5,5	0,3
	21,5	43,4	92,6	106,7	86,1
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
esf	40,9	0,0	0,0	0,0	0,0
leerplicht 4-jarigen enveloppebrief	- 14,0	- 14,0	- 14,0	- 14,0	- 14,0
ilo tranche 2003	- 78,3	- 79,2	- 79,6	- 80,4	- 81,5
eindejaarsmarge	70,7	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	2,2	3,4	3,1	3,1	3,1
	21,5	- 89,8	- 90,5	- 91,3	- 92,4
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
just: reguliere asielzoekersmiddelen	- 22,9	- 37,8	- 34,5	- 35,0	- 28,5
just: wet inburgering nieuwkomers	- 113,2	- 106,1	- 101,9	- 102,3	- 102,3
loonbijstelling 2003	598,7	635,8	638,4	644,5	652,5
prijsbijstelling 2003	56,6	55,8	56,2	56,6	57,0
diversen	8,4	- 2,9	- 4,3	- 6,0	- 7,4
Niet tot een ijklijn behorend					
diversen	- 0,1	1,1	4,9	7,6	13,1
	527,5	545,9	558,8	565,4	584,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	570,5	499,5	560,8	581,0	578,0
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	25 284,2	25 357,5	25 543,4	25 808,0	26 111,9
Totaal internationale samenwerking	54,7	54,3	53,9	53,5	53,5
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	25 338,8	25 411,8	25 597,3	25 861,4	26 165,3

Bedragen in miljoenen euro's

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 154,8	1 185,1	1 217,2	1 254,5	1 289,2
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin	7,4	11,1	13,6	14,3	14,4
leerlingenvolume referentieraming 2003	9,4	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen					
	16,8	11,1	13,6	14,3	14,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
esf	40,9	0,0	0,0	0,0	0,0
niet-belastingontvangsten	18,6	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	59,5	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	4,3	- 5,7	- 6,8	- 8,5	- 10,0
Niet tot een ijklijn behorend					
verkoop nob	70,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	74,6	- 5,7	- 6,8	- 8,5	- 10,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	150,9	5,5	6,8	5,9	4,5
Stand Voorjaarsnota	1 305,7	1 190,6	1 224,0	1 260,4	1 293,6

8 Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

De doelstelling van het kabinet op het terrein van onderwijs is te zorgen dat leerlingen en studenten kwalitatief hoogwaardig onderwijs kunnen volgen op een zo doelmatig mogelijke wijze. Daartoe worden middelen ter beschikking gesteld aan instellingen en onderwijsdeelnemers.

Door de stijging van de **leerlingenaantallen** nemen voornamelijk in het speciaal onderwijs, BVE-sector en wetenschappelijk onderwijs de onderwijsbudgetten toe. Bij het **personeel primair onderwijs** is het aantal ingevulde formatieplaatsen, en daarmee de ingediende declaraties, hoger dan geraamd.

OCW heeft het risico dat het pand in Zoetermeer na de verhuizing onverhuurbaar zou zijn dan wel onvoordelig verkocht zou moeten worden **afgekocht bij Rijksgebouwendienst**. Hiervoor heeft OCW een bijdrage geleverd in de kosten voor het aanpassen van het gebouw Europaweg.

Projecten voor voortijdig schoolverlaten en de beroepsbegeleidende leerweg in het kader van het **Europese Structuur Fonds (ESF)** zijn in 2002 niet meer tot betaling gekomen als gevolg van vertraagde ontvangsten. De ontvangsten uit Brussel komen naar verwachting dit jaar binnen, zodat ook de betaling aan de projecten alsnog kan geschieden.

Om voldoende ruimte te laten voor scholen en om de eigen verantwoordelijkheid van de ouders te benadrukken, is besloten de verlaging van de **leerplicht** niet door te laten gaan. De hierdoor vrijgevallen middelen zijn reeds bestemd in de enveloppebrief zoals reeds aan de Tweede Kamer toegezonden. In de voorjaarsnota is besloten om de vergoeding voor de **incidentele looncomponent 2003** in te houden. Aangezien deze looncomponent reeds op de begroting van OCW staat, wordt hij nu in mindering gebracht.

Het **inburgeringsbeleid** van nieuwkomers komt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. De middelen die in het onderwijs samen hangen met dit beleid worden daarom overgeheveld naar Justitie. Daarnaast deelt OCW mee in de concrete invulling van de **asiel-taakstelling** die bij het Strategisch Akkoord 2002 op de Justitie begroting is verwerkt. Bij voorjaarsnota is besloten tot een taakstelling op de **niet belastingontvangsten**. Naar verwachting zal de uitgestelde verkoop van het **Nederlands Omroep Bedrijf (NOB)** dit jaar tot stand komen.

Bedragen in miljoenen euro's

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS)	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	12 698,0	12 570,7	12 681,0	12 703,2	12 831,9
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
wijziging kapitaalmarktberoep en rente	- 580,6	- 277,4	- 159,0	- 221,3	- 291,4
rentelasten swaps	773,8	- 11,0	- 13,0	- 11,0	- 11,0
diversen	- 0,7	- 1,5	- 2,0	- 2,9	- 6,9
	192,5	- 289,9	- 174,0	- 235,2	- 309,3
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	0,4	0,3	0,4	0,4	0,6
	0,4	0,3	0,4	0,4	0,6
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Niet tot een ijklijn behorend					
leningen agentschappen	- 479,9	479,9	0,0	0,0	0,0
	- 479,8	480,0	0,1	0,1	0,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 287,0	190,4	- 173,5	- 234,8	- 308,5
Stand Voorjaarsnota	12 411,0	12 761,1	12 507,5	12 468,4	12 523,4

Bedragen in miljoenen euro's

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS)	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	981,4	741,7	731,3	711,1	671,5
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
rentebaten swaps	767,6	0,0	0,0	0,0	0,0
overige rentebaten	10,9	13,7	11,0	9,7	8,5
	778,5	13,7	11,0	9,7	8,5
3. Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
leningen agentschappen	26,5	29,9	- 9,2	47,3	39,3
	26,5	29,9	- 9,2	47,3	39,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	805,0	43,6	1,9	57,0	47,9
Stand Voorjaarsnota	1 786,4	785,2	733,2	768,1	719,3

9A Nationale Schuld

De begroting van de nationale schuld geeft de omvang weer van de rentelasten over de nationale schuld en de wijze waarop deze gefinancierd worden.

Een groter **beroep** op de **kapitaalmarkt** door een hoger dan geraamd feitelijk saldo van het Rijk en de sociale fondsen en lagere korte en lange rente hebben per saldo geleid tot een **rentemeevaller** van ongeveer € 580 mln in de raming.

Het nadelig saldo van de ontvangen en betaalde **rente op swaps** bij Voorjaarsnota bedraagt € 6 mln.

De raming van de **overige rentebaten** neemt in 2003 toe, vooral als gevolg van extra leningverstrekking eind 2002 aan de Rijksgebouwendienst en het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers.

Bedragen in miljoenen euro's

IXB FINANCIËN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	3 497,5	3 397,1	3 362,6	3 339,1	3 357,3
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
woz vangnet/overloop	- 12,0	115,0	0,0	0,0	0,0
diversen	5,1	3,7	3,7	3,7	3,7
	- 6,9	118,7	3,7	3,7	3,7
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
rentecompensatie belastingdienst	- 19,0	- 5,9	- 5,9	- 5,9	- 5,9
uitvoeringskosten fiscale wetsvoorstellen	33,8	24,9	16,6	14,5	13,2
walvis/sub	18,0	43,0	42,0	20,0	6,0
eindejaarsmarge	12,8	0,0	0,0	0,0	0,0
inhuur externen	- 11,6	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	12,1	9,6	4,1	3,4	3,1
	46,1	71,6	56,8	32,0	16,4
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
loonbijstelling tranche 2003	46,9	52,2	51,7	51,3	51,3
diversen	12,6	13,8	13,1	13,0	12,9
Niet tot een ijklijn behorend					
heffings- en invorderingsrente	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0
	19,5	26,0	24,8	24,3	24,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	58,6	216,1	85,4	60,0	44,4
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	3 556,2	3 613,2	3 448,0	3 399,2	3 401,7
Totaal internationale samenwerking	207,9	194,5	156,2	150,7	123,7
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	3 764,1	3 807,7	3 604,2	3 549,8	3 525,4

Bedragen in miljoenen euro's

IXB FINANCIËN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	2 688,6	2 296,0	2 245,2	2 250,0	2 184,8
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
exportkredietverzekering	16,0	12,0	0,0	0,0	0,0
kostenwet	7,0	22,0	24,2	25,0	24,7
staatsloterij	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0
verkoop landbouwgronden	- 35,0	25,0	35,0	35,0	35,0
winstuitkering dnb	- 50,0	- 101,0	- 249,0	- 232,0	- 235,0
diversen	10,4	3,0	1,0	- 0,5	- 2,0
	- 61,6	- 49,0	- 198,8	- 182,5	- 187,3
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
dividenden	- 30,9	12,7	- 3,7	- 3,4	6,1
overheveling aandeelhouderschap staatsdeel-					
nemingen	250,8	202,4	204,0	179,1	185,6
niet-belastingontvangsten	27,4	0,0	0,0	0,0	0,0
verkoop landbouwgronden	55,0	55,0	0,0	0,0	0,0
diversen	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	305,6	270,1	200,3	175,7	191,7
3. Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
aflossing lening kpn/tpg	328,9	0,0	0,0	0,0	0,0
heffings- en invorderingsrente	- 85,0	- 85,0	- 85,0	- 85,0	- 85,0
vermogensconversie belastingdienst	- 475,0	327,5	0,0	0,0	0,0
diversen	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
	- 226,7	246,9	- 80,6	- 80,6	- 80,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	17,4	468,0	- 79,1	- 87,4	- 76,2
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	2 706,0	2 764,0	2 166,1	2 162,6	2 108,5
Totaal internationale samenwerking	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	2 708,6	2 764,0	2 166,1	2 162,6	2 108,5

9B Financiën

Het ministerie van Financiën draagt de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en uitvoering van onder meer: a) het algemeen financieel-economische en internationale financiële beleid; b) het begrotingsbeleid en doelmatig beheer van 's Rijks financiën; c) het financieringsbeleid; d) het vormgeven van het fiscale beleid; e) het heffen, controleren en innen van de belastingen en f) het beheer van materiële eigendommen van het Rijk.

Volgens de meest recente inzichten zal het beroep op de WOZ-vangnet regeling in 2004 toenemen en is deze in 2003 lager dan geraamd. Het verlenen van de agentschapsstatus aan de Belastingdienst is een jaar uitgesteld (naar 1 januari 2004) en daarmee ook de **vermogensconversie**. Tevens is het vermogen dat omgezet wordt kleiner dan eerder begroot. Als gevolg hiervan gaan de lening en de **rentecompensatie** die Financiën ontvangt bij de overgang van de Belastingdienst naar een agentschap een jaar later in en worden deze neerwaarts bijgesteld. De Belastingdienst heeft hogere **uitvoeringskosten voor fiscale wetsvoorstellen** vooral op het gebied van nieuwe WOZ-regeling, e-commerce en voor de **WALVIS/SUB**. In de voorjaarsnota is besloten tot een taakstelling voor **inhuur** van **externen**.

Zowel aan de uitgaven- als aan de ontvangstenkant worden de ramingen van **heffings- en invorderingsrente** verlaagd als gevolg van lagere rekenrente. Het gaat om de meerjarige doorwerking van de realisatie van 2002.

De ontvangsten voor de **exportkredietverzekering** vallen mee doordat de veronderstellingen t.a.v. de uitkomsten van de besprekingen in de Club van Parijs (crediteurenlanden) m.b.t. Argentinië en Nigeria optimistischer zijn geworden. Verder wordt ervan uitgegaan dat het goede betalingsgedrag van Rusland en Indonesië zich zal bestendigen.

Door de aanpassing van de tarieven die worden gehanteerd in het kader van de **kostenwet** zijn de ontvangsten hoger dan geraamd.

De ontvangsten van de **staatsloterij** vallen tegen. Dit is in belangrijke mate het gevolg van de ongunstige rendementsontwikkeling van sens. Ten behoeve van de financiering van het veiligheidsplan is bij de Algemene Politieke Beschouwingen in 2002 de motie Zalm aangenomen, die een versnelde verkoop van **landbouwgronden** beoogt in 2003 en 2004. Gelet op de voorbereidingstijd en doorlooptijd in het verkoopproces is de uitvoering van deze motie deels verschoven naar 2004. Uit hoofde van versnelde verkoop zijn ook in 2005 tot en met 2007 extra opbrengsten ingeboekt.

Als gevolg van een depreciatie van de dollar t.o.v. de euro wordt op zowel de dollar als de SDR-portefeuille (mandje van valuta; aandeel van de dollar is ca. 45%) een verlies gerealiseerd. Hierdoor valt **de winst(uitkering)** van **De Nederlandsche Bank** lager uit.

Bij voorjaarsnota is besloten tot een taakstelling op de **niet-belasting-ontvangsten**.

In het kader van de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid wordt het aandeelhouderschap **staatsdeelnemingen overgedragen** aan Financiën. De ramingen van de bijhorende dividenden zijn aangepast aan de laatste inzichten.

Bij de beursgang van KPN (nu **KPN en TPG**) is een lening afgesloten. Conform het aflossingsschema wordt in 2003 het restant van deze **lening afgelost**.

Bedragen in miljoenen euro's

X DEFENSIE	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	7 111,9	7 083,1	7 073,3	6 965,3	6 937,7
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
eindejaarsmarge	28,4	0,0	0,0	0,0	0,0
terrorismebestrijding	20,5	3,5	3,5	3,5	3,5
diversen	- 4,5	2,5	3,9	4,5	4,5
	44,4	6,0	7,4	8,0	8,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
uitdeling loonbijstelling 2003	162,2	142,3	141,5	140,4	141,4
uitdeling prijsbijstelling 2003	33,2	33,2	33,1	32,9	32,6
diversen	2,0	0,0	0,2	0,1	- 1,9
Niet tot een ijklijn behorend					
diversen	19,4	13,2	1,8	- 7,6	- 5,8
	216,8	188,7	176,6	165,8	166,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	261,1	195,0	184,0	174,0	174,4
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	7 373,0	7 278,1	7 257,3	7 139,2	7 112,0
Totaal internationale samenwerking	256,7	200,4	200,4	200,4	200,4
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	7 629,8	7 478,4	7 457,6	7 339,6	7 312,4

Bedragen in miljoenen euro's

X DEFENSIE	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	271,2	214,7	207,3	203,5	203,6
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	4,5	3,0	3,2	2,6	2,6
	4,5	3,0	3,2	2,6	2,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	4,5	3,0	3,2	2,6	2,6
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	275,7	217,7	210,5	206,1	206,2
Totaal internationale samenwerking	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	277,1	219,2	211,9	207,5	207,6

10 Defensie

De doelstellingen van Defensie zijn, naast bescherming van het eigen en het bondgenootschappelijk grondgebied, het bevorderen van de internationale rechtsorde en stabiliteit en het ondersteunen van de civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, bij rampenbestrijding en bij het verlenen van humanitaire hulp, zowel nationaal als internationaal.

In het kader van de **terrorismebestrijding** is besloten de Nederlandse satellietinterceptiecapaciteit uit te breiden.

Bedragen in miljoenen euro's

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	3 423,2	3 366,0	3 316,3	3 310,6	3 310,7
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
huursubsidie	123,6	136,3	175,9	217,2	257,7
diversen	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
	123,7	136,4	176,0	217,2	257,7
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
huursubsidie	25,6	- 0,4	- 11,0	- 22,5	- 27,7
prestatienormering	15,7	8,6	11,3	16,3	22,0
vrijval compensatie overdrachtsbelasting bew	- 2,1	- 3,8	- 5,7	- 8,0	- 10,7
intertemporele compensatie isv	- 181,2	111,0	70,2	0,0	0,0
bodemsanering	- 9,0	- 22,5	- 10,1	- 8,9	- 9,2
afkoop subsidies nwi's	14,9	0,0	0,0	0,0	0,0
apparaatskosten bouwstoffenbesluit	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6
aanpassing bevoorschottingssystematiek epr	- 10,8	10,8	0,0	0,0	0,0
vuurwerkbesluit	11,0	0,0	0,0	0,0	0,0
huisvestingsprojecten	5,0	26,5	26,9	22,2	1,7
taakstellende onderuitputting	25,9	- 13,6	- 35,9	5,7	3,1
diversen	6,3	1,4	- 3,1	- 8,3	- 10,2
	- 85,1	131,6	56,2	10,1	- 17,4
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
ophoging vinex-gelden (fes)	31,5	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	13,0	10,5	9,6	10,9	10,2
Niet tot een ijklijn behorend					
afkoop sanerings- en overnamebijdragen nwi's	57,2	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	103,6	10,5	9,6	10,9	10,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	141,5	278,7	241,9	238,5	250,6
stand Voorjaarsnota (excl. IS)	3 564,7	3 644,7	3 558,2	3 549,1	3 561,3
Totaal internationale samenwerking	62,5	62,6	92,6	112,6	107,6
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	3 627,2	3 707,3	3 650,8	3 661,7	3 668,9

Bedragen in miljoenen euro's

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	55,9	54,2	51,4	40,7	39,6
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
terugvordering onterecht verstrekte voorschotten	11,0	9,8	2,6	1,5	0,0
afkoop subsidies nwi's	18,3	0,0	0,0	0,0	0,0
vermogensafdracht rgd 2002	23,9	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	13,7	12,0	9,4	8,7	6,3
	66,9	21,8	12,0	10,2	6,3
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
ophoging vinex-gelden (fes)	31,5	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	5,8	3,1	3,1	2,8	1,9
	37,3	3,1	3,1	2,8	1,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	104,2	24,9	15,1	12,9	8,1
Stand Voorjaarsnota	160,0	79,1	66,5	53,7	47,8

11 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Het ministerie van VROM draagt zorg voor een duurzame kwaliteit van de leefomgeving. Het beleid richt zich daarbij op het bevorderen van de kwaliteit van wonen, een doelmatig gebruik van de ruimte, een duurzaam milieu en goede rijkshuisvesting.

Als gevolg van tegenvallende economische ontwikkelingen zal een groter aantal huishoudens een beroep doen op de **huursubsidie**, waardoor de raming structureel is opgehoogd. Ook de stijging van de huren als gevolg van een hogere gemiddelde inflatie (over de afgelopen vijf jaren) leidt tot een hogere raming. De extra kosten die samenhangen met de verbetering van de vernieuwde uitvoeringssystematiek van de huursubsidie, «de uitweg», belopen € 10,3 mln in 2003. De doorwerking van deze kosten naar latere jaren wordt nog gezien. De geraamde aanscherping van de **prestatienormering** voor woningcorporaties blijkt naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State op dit moment niet aan de orde. Dit leidt tot een verhoging van de uitgaven oplopend van € 5,5 mln in 2003 tot € 22 mln in 2007. Tevens worden de reeds in 2001 geïnde bijdragen aan de woningcorporaties terugbetaald.

De betaalbaarheid van het wonen wordt voor huishoudens met lagere inkomens tevens gestimuleerd door de regeling bevordering eigen woningbezit (BEW). Op de BEW wordt een lager beroep gedaan dan geraamd. Aangezien de BEW-budgetten nagenoeg volledig vanuit de huursubsidiemiddelen worden gefinancierd, worden de meerjarig niet gebruikte middelen grotendeels toegevoegd aan de raming voor de huursubsidie. Het deel dat samenhangt met de toeslag voor de **overdrachtsbelasting** valt vrij.

De verbetering van de integrale milieukwaliteit op lokaal niveau wordt door VROM onder andere gestimuleerd door de uitvoering van **bodem-sanering**. In het kader van een brede herschikking van onderzoeksgelden, uitvoeringskosten en subsidiebudgetten ter dekking van een aantal intensiveringen op de VROM-begroting is meerjarig zowel het kas- als verplichtingenbudget voor bodemsanering verlaagd.

De afkoop van subsidies van twee niet winstbeogende instellingen (**NWI's**) leidt in 2003 tot niet voorziene uitgaven van ruim € 57 mln. Deze afkoop is niet relevant voor de ijklijn en was oorspronkelijk geraamd in

2002. De afkoop gaat gepaard met rentebetalingen (afkoop geschiedt met terugwerkende kracht) en leidt aan de ontvangstenzijde tot een terugvordering van de subsidies die zijn verstrekt vanaf het moment van afkoop. Het bedrag van ca € 15 mln vormt de per saldo te betalen rente. Vanaf 2003 zal de vergoeding van de kosten van gemeenten voor uitvoering van het **bouwstoffenbesluit** structureel in de begroting worden opgenomen voor een bedrag van € 13,6 mln. Deze middelen zullen via het gemeentefonds aan de gemeenten beschikbaar worden gesteld. Ten behoeve van het tegengaan van klimaatverandering voert VROM onder meer de **energiepremieregeling** (epr). Deze regeling is door EZ aan VROM overgedragen, waarbij de systematiek van bevoorschotting aan energiebedrijven is aangepast. Met betrekking tot de externe veiligheid geeft VROM uitvoering aan het **vuurwerkbesluit**. Hiertoe is, in aanvulling op de vorig jaar reeds overgeboekte middelen voor 2003 ad € 8 mln, bij voorjaarsnota nog eens € 11 mln vanuit de aanvullende post overgeboekt. De Rijksgebouwendienst draagt zorg voor de rijkshuisvesting. Aan de VROM-begroting zijn middelen toegevoegd in verband met onder andere de beveiligingswensen van de Tweede Kamer, de tijdelijke huisvesting van de Raad van State en de renovatie en asbestsanering van het Paleis op de Dam. Met deze **huisvestingsprojecten** is over de periode van 2003–2008 een totaal budget van ruim € 80 mln gemoeid. Daarvan is € 27 mln taakstellend gereserveerd voor de uitvoering van de renovatie van het Paleis op de Dam, inclusief te restaureren onderdelen (zoals wandschilderingen) die onlosmakelijk verbonden zijn aan de renovatie.

Aan de ontvangstenzijde leidt de **terugvordering van onterecht verstrekte voorschotten** in de huursubsidie in 2002 tot een verhoging van de raming.

Net als voorgaande jaren heeft de **Rijksgebouwendienst** ultimo 2002 een hoger eigen vermogen gerealiseerd dan volgens de afspraken die gelden voor agentschappen is toegestaan. Het overschot dat is gerealiseerd in 2002 bedraagt € 23,9 mln en wordt via het moederdepartement aan de algemene middelen afgedragen.

Bedragen in miljoenen euro's

XII VERKEER EN WATERSTAAT	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	5 896,8	6 105,4	6 214,2	6 188,4	6 255,7
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	7,2	5,0	18,0	- 8,0	- 29,0
motie de neree (2e nvw)	3,0	6,5	1,8	0,5	0,3
diversen					
	10,2	11,5	19,8	- 7,5	- 28,7
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	53,3	55,5	56,0	56,5	57,6
loonbijstelling tranche 2003	76,1	67,8	67,2	64,7	71,3
prijsbijstelling 2003	16,0	- 0,4	- 1,8	- 3,0	- 2,8
diversen					
Niet tot een ijklijn behorend	- 32,3	0,0	0,0	0,0	0,0
aandelen westerscheldetunnel	- 0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen					
	112,7	122,9	121,4	118,2	126,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	123,0	134,3	141,1	110,7	97,4
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	6 019,8	6 239,7	6 355,3	6 299,0	6 353,1
Totaal internationale samenwerking	16,9	15,5	15,5	15,5	15,5
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	6 036,7	6 255,2	6 370,7	6 314,5	6 368,6

Bedragen in miljoenen euro's

XII VERKEER EN WATERSTAAT	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	191,9	228,5	213,3	213,6	213,5
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	- 1,6	- 2,4	- 3,1	- 3,5	- 48,5
correctie standen duurzame luchtvaart	- 67,4	- 102,6	- 102,6	- 102,7	- 102,7
overheveling aandeelhouderschap staatsdeel-	4,8	1,7	0,3	0,3	0,3
nemingen					
diversen	- 64,2	- 103,3	- 105,4	- 105,9	- 150,9
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	9,9	0,9	- 0,5	- 0,5	- 0,5
diversen					
Niet tot een ijklijn behorend	1,6	2,4	3,1	3,5	48,5
correctie standen duurzame luchtvaart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen					
	11,5	3,3	2,6	3,0	48,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 52,6	- 100,0	- 102,8	- 102,8	- 102,8
Stand Voorjaarsnota	139,3	128,5	110,5	110,9	110,8

12 Verkeer en Waterstaat

De doelstelling van het ministerie van Verkeer en Waterstaat is het bevorderen van veilig, efficiënt en duurzaam vervoer van personen en goederen over de weg, het spoor, het water en door de lucht alsmede hoogwaterbescherming.

Naar aanleiding van de **Motie De Nerée tot Babberich** die bij de begrotingsbehandeling over het jaar 2003 is aanvaard, wordt de taakstelling op het artikel *Klantgerichte personenvervoermarkt* teruggebracht. Tevens worden middelen gereserveerd voor de A2 Maastricht en voor versnelling van de aanleg van de Hanzelijn. De dekking van de motie wordt gevonden door onder meer ramingsbijstellingen als gevolg van efficiencykortingen bij enkele onderzoeksinstellingen, vrijval van niet benodigde middelen voor regionale vliegvelden en een taakstelling bij Rijkswaterstaat. De budgettaire consequenties als opgenomen in de twee nota's van wijziging van de begroting van Verkeer en Waterstaat worden bij deze verwerkt.

Doordat de bouw van de **Westerscheldetunnel** vorig jaar voorspoediger verliep van geraamd, zijn er uitgaven naarvoren gehaald, waardoor nu een niet tot de ijklijn behorende meevaller ontstaat.

Bij het inbrengen van de extrapolatie bij de ontvangsten Duurzame Luchtvaart zijn de ontvangsten van het programma Geluids Isolatie Schiphol (GIS) abusievelijk relevant geboekt. De **correctie standen Duurzame Luchtvaart** herstelt deze boeking.

In het kader van het deelnemingbeleid wordt het **aandeelhouderschap van de staatsdeelnemingen** overgeheveld naar het ministerie van Financiën.

Bedragen in miljoenen euro's

XIII ECONOMISCHE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	1 521,1	1 505,7	1 402,6	1 350,5	1 367,3
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
co ₂ -reductieplan	23,5	0,0	0,0	0,0	0,0
kosten zero base frequenties	22,5	0,0	0,0	0,0	0,0
scheepsbouw	12,0	6,0	2,0	0,0	0,0
subsidie sa: afschaffen top	- 17,2	- 27,2	- 33,7	- 36,9	- 33,9
subsidie sa: korting cv regeling	- 13,6	- 13,6	- 13,6	- 18,2	- 18,2
subsidie sa: korting eet regeling	- 4,6	- 10,7	- 11,0	- 11,3	- 7,1
subsidie sa: korting nap	- 2,1	- 11,8	- 10,9	- 11,1	- 10,6
tegenboeking subsidietaakstelling (sa 2002)	50,3	73,8	98,8	109,4	97,8
taakstelling subsidie	- 20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	- 13,7	- 6,0	- 6,7	- 15,2	- 11,3
	37,1	10,5	24,9	16,7	16,7
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
fes bijdrage ez programma's	36,7	7,0	7,0	2,0	0,0
diversen	14,2	23,4	22,8	22,7	23,1
	50,9	30,4	29,8	24,7	23,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	88,4	41,0	54,7	41,5	40,1
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	1 609,5	1 546,7	1 457,3	1 392,0	1 407,4
Totaal internationale samenwerking	211,9	201,0	203,1	208,3	180,4
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	1 821,3	1 747,6	1 660,4	1 600,3	1 587,8

Bedragen in miljoenen euro's

XIII ECONOMISCHE ZAKEN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	2 853,6	2 442,0	2 141,7	2 255,6	2 388,6
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
hogere winst holland casino	26,2	0,0	0,0	0,0	0,0
ontvangsten frequenties	14,9	0,0	0,0	0,0	0,0
overheveling aandeelhouderschap staatsdeel- nemingen	- 141,1	- 82,1	- 82,1	- 82,1	- 82,1
tweede deel ucn ontvangsten	34,0	0,0	0,0	0,0	0,0
taakstelling niet-belastingontvangsten	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	- 3,5	- 2,2	- 2,2	- 2,2	- 2,2
	- 59,2	- 84,3	- 84,3	- 84,3	- 84,3
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
fes bijdrage	36,7	7,0	7,0	2,0	0,0
diversen	0,9	0,5	0,5	0,5	0,5
Niet tot een ijklijn behorend					
hogere aardgasbaten (raming cep)	58,0	117,0	117,0	87,0	59,0
hogere aardgasbaten (raming mlt)	29,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	124,6	124,5	124,5	89,5	59,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	65,4	40,1	40,1	5,1	- 24,9
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	2 919,0	2 482,1	2 181,9	2 260,7	2 363,7
Totaal internationale samenwerking	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	2 920,9	2 483,9	2 183,7	2 262,6	2 365,5

13 Economische Zaken

De hoofdlijnen van het EZ-beleid richten zich op het verbeteren van het ondernemingsklimaat, het stimuleren van marktwerking, buitenlandse economische betrekkingen, telecommunicatie, het bevorderen van innovatie en het bevorderen van een doelmatige en duurzame energievoorziening.

Voor de uitvoering van het **CO₂-reductieplan** is een reservering opgenomen op de aanvullende post Algemeen. Hieruit worden jaarlijks middelen overgeboekt naar de EZ-begroting. Dit jaar worden de uitgaven voor het CO₂-reductieplan geraamd op € 23,5 mln.

Als gevolg van de herindeling van de AM/FM-frequenties dient de zendmastinfrastructuur te worden aangepast. Op basis van gemaakte afspraken met de organisaties binnen de publieke omroep zullen de kosten voor het omschakelen van de publieke omroep naar de nieuwe **Zero Base**-frequenties door het Rijk worden vergoed. Het bedrag voor 2003 omvat naast de projectkosten voornamelijk de vergoeding voor de technische omschakelkosten. De niet-technische omschakelkosten zijn al in 2002 aan de publieke omroepen vergoed.

Voor de **scheepsbouwsector** is de Tijdelijke Regeling Ordersteun Scheepsbouwsector (TROS) in het leven geroepen. Er zijn additionele middelen vrijgemaakt voor deze regeling.

In het Strategisch Akkoord 2002 is een taakstelling afgesproken op het subsidie-instrumentarium. Deze is reeds voor een groot deel ingevuld in de begroting 2003. Het resterende deel van de taakstelling is ingevuld bij Nota van Wijziging. Belangrijke onderdelen daarvan zijn het **afschaffen** van de regeling **Technologische ontwikkelingsprojecten en**

kortingen op de CV-regeling, de EET-regeling (Ecologie, Economie en Technologie) en het **Nationaal Actieplan Elektronische Snelweg**. Bij voorjaarsnota heeft EZ in 2003 een aanvullende **taakstelling** op haar **subsidie**-instrumentarium gekregen, welke vooralsnog is verwerkt op een verdeelartikel.

Een deel van de programma's op de EZ-begroting wordt gefinancierd uit het **Fonds Economische Structuurversterking (FES)**. Het gaat bijvoorbeeld om de regelingen Experimentele faciliteiten, Kenniswijk en de kennis- en innovatie-impuls. De bijdragen uit het **FES** worden zowel aan de uitgaven- als de ontvangstenkant geboekt. De mutaties betreffen doorgeschoven middelen uit 2002 en een nieuwe toezegging uit het Fes voor de EET-regeling.

Volgens opgaven van **Holland Casino** zal de afdracht van de winst in 2003 hoger zijn dan aanvankelijk werd gedacht. Uit de opbrengsten van de veiling van de **commerciële radiofrequenties** worden de kosten betaald die hiervoor zijn gemaakt door een aantal departementen waaronder EZ. Hiervan wordt momenteel € 14,9 mln verwerkt.

In het kader van het deelnemingbeleid wordt het **aandeelhouderschap van de staatsdeelnemingen** KPN, TPG en Tennet overgedragen aan het Ministerie van Financiën. De ontvangsten uit dividend en leningen worden voortaan op de begroting van het Ministerie van Financiën gepresenteerd. **Ultracentrifuge Nederland N.V. (UCN)** moest in 2002 een «shareholdersloan» terugbetalen. Een deel van deze lening is in 2002 afgelost, het restant van de aflossing wordt naar verwachting in 2003 betaald. Bij voorjaarsnota is besloten tot een taakstelling op de **niet-belastingontvangsten**.

De afwijking van de raming van de **aardgasbaten** is het gevolg van wijzigingen in de dollarkoers en de olieprijs zoals bij MLT en CEP door het CPB geraamd.

Bedragen in miljoenen euro's

XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	2 037,0	1 841,4	1 821,7	1 841,7	1 807,1
1. Mee- en tegenvallers Rijksbegroting in enge zin diversen	6,0	3,1	5,2	7,3	8,3
	6,0	3,1	5,2	7,3	8,3
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin vogelpest	263,9	0,0	0,0	0,0	0,0
intertemporele compensatie natuur	58,0	- 25,0	- 11,0	- 11,0	- 11,0
afwikkeling mkz-crisis	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0
eindejaarsmarge 2002	- 24,0	0,0	0,0	0,0	0,0
taakstelling subsidies	- 10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
budgettaire knelpunten	91,2	0,0	0,0	0,0	0,0
oplossing budgettaire knelpunten diversen	- 98,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	2,8	- 2,4	- 2,3	- 2,5	- 2,5
	298,0	- 27,4	- 13,3	- 13,5	- 13,5
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin loonbijstelling	35,3	37,2	37,2	37,5	37,7
diversen	11,6	12,3	11,7	12,0	12,2
Niet tot een ijklijn behorend diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	46,9	49,5	48,9	49,5	49,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	350,9	25,4	40,8	43,4	44,8
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	2 387,9	1 866,8	1 862,4	1 885,1	1 851,9
Totaal internationale samenwerking	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	2 412,4	1 891,4	1 887,0	1 909,7	1 876,5

Bedragen in miljoenen euro's

XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	616,9	389,5	394,2	396,8	351,9
1. Mee- en tegenvallers Rijksbegroting in enge zin uitvoering eu maatregelen	13,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	13,1	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin vogelpest	10,0	41,0	41,0	0,0	0,0
eindejaarsmarge 2002	12,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	29,7	41,0	41,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	12,4	10,2	10,0	10,0	10,0
	12,4	10,2	10,0	10,0	10,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	55,2	51,3	51,1	10,1	10,1
Stand Voorjaarsnota	672,1	440,8	445,3	406,8	361,9

14 Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

De belangrijkste doelstellingen van het ministerie van LNV zijn het bevorderen van duurzame productie in landbouw, tuinbouw en visserij, voedselveiligheid en diergezondheid, versterking van het landelijk gebied en kennisontwikkeling. Daarnaast draagt LNV zorg voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De uitbraak van de **vogelpest** begin maart 2003 levert voor het Rijk een aanzienlijke kostenpost op. Bestrijdings- en welzijnsmaatregelen, alsmede handhavingskosten vormen het merendeel van de uitgaven. De EU betaalt mee aan de uitgaven voor bestrijding en preventieve ruiming, alsmede een deel van de uitvoeringskosten. Deze bijdragen zullen over een aantal jaren gespreid binnenkomen.

De pluimveesector draagt op basis van het convenant «Bestrijding besmettelijke dierziekten» € 11 mln bij. Deze bijdrage is zichtbaar op de begroting van het Diergezondheidsfonds.

In de begroting 2003 is op het **natuurbeleid** een ombuiging verwerkt van € 70 mln voor 2003 oplopend tot € 90 mln voor 2005 en volgende jaren.

Om echter in 2003 te kunnen voldoen aan de juridisch en bestuurlijk aangegane verplichtingen heeft een **intertemporele compensatie** plaatsgevonden van latere jaren naar 2003. Het budget voedselveiligheid is voor de **afwikkeling van de MKZ-crisis** eenmalig opgehoogd. De negatieve **eindejaarsmarge** van € 36 mln in 2002 is in mindering gebracht op de begroting 2003. Aan de uitgavenkant wordt € 24 mln ingeleverd. Aan de ontvangstenkant wordt € 12 mln ingeboekt. Het betreft hier ontvangsten uit het Groenfonds ten behoeve van het realiseren van natte natuurprojecten. Deze ontvangsten zijn niet in 2002, maar in 2003 gerealiseerd. In 2002 hebben wel de uitgaven voor deze projecten plaatsgevonden. Bij voorjaarsnota is besloten tot een **taakstelling op de subsidies** van LNV.

Het departement kampt met tegenvallers op apparaatskosten, met name in de uitvoering (mestbeleid, LASER, Dienst Basis Registraties) en de verwerking van taakstellingen van het strategisch akkoord 2002. Deze **budgettaire knelpunten** worden in 2003 deels via kortingen op programmabudgetten opgelost. In de jaren daarna zullen aanpassingen in de apparaatsfeer plaatsvinden. Op 29 januari 2003 is de Tweede Kamer via een brief (TK 28 600 XIV, nr. 112) op de hoogte gesteld van de verwerking van de ombuigingen in het strategisch akkoord 2002 en de aanvullende besluiten ter **oplossing van budgettaire knelpunten** op de LNV-begroting. De oplossingen zijn volledig gevonden binnen de begroting.

Verhoging van de ontvangsten met € 13 mln heeft met name betrekking op de EU-correctie van caseïnegelden.

Bedragen in miljoenen euro's

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	20 623,4	21 148,7	24 802,5	24 995,5	25 406,3
1. Mee- en tegenvallers					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
akw prijs	- 10,7	- 11,1	- 11,2	- 11,2	- 11,2
fwi overig	- 8,2	- 9,4	- 12,4	- 6,1	- 6,1
fwi prijs	76,0	107,1	109,9	108,2	107,7
fwi volume	- 158,7	66,2	244,6	271,9	164,1
herverdeling uitvoeringskosten	27,9	27,8	27,8	27,8	27,8
tw volume	7,9	29,9	40,2	39,1	31,9
wajong prijs	- 12,2	- 11,7	- 12,2	- 12,4	- 12,6
diversen	1,0	- 1,5	1,4	1,8	1,8
	- 77,0	197,3	388,1	419,1	303,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
amendement: handhaving	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
diversen	8,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
agenda voor de toekomst	48,0	7,0	2,0	1,0	0,0
akw-maatregel 16/17-jarigen	10,0	30,0	33,0	18,0	11,0
amendement: scholing jonggehandicapten	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
amendement: wachtlijsten wsw	16,5	0,0	0,0	0,0	0,0
arboconvenanten	- 11,0	- 1,0	- 1,0	- 1,0	10,0
bevordering doorstroom wiw	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
cwi/arbvo	25,0	11,0	1,0	1,0	0,0
kliq	70,4	15,0	0,0	0,0	0,0
lang laag regeling	- 38,0	0,0	0,0	0,0	0,0
langdurigheidstoelage (incidenteel)	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levensloopregeling	- 100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
l/p bijstelling 2002	- 9,6	- 9,7	- 11,3	- 11,5	- 11,5
onvermijdelijke ejm-problematiek	47,6	0,0	0,0	0,0	0,0
sluitende aanpak uwv	- 10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
sociaal plan cv	13,2	0,0	0,0	0,0	0,0
sollicitatieplicht 57+ en werkgeversbijdrage	12,0	14,0	20,0	17,0	13,0
stimuleringsregeling id-banen	105,0	65,0	0,0	0,0	0,0
transformatiekosten cwi	40,2	0,0	0,0	0,0	0,0
uitstel wao	0,0	0,0	0,0	- 50,0	- 50,0
uitstel wbk	- 18,7	19,0	0,0	0,0	0,0
uwv jaarplan	- 14,0	0,0	0,0	0,0	0,0
vervolguitkering	- 33,1	- 66,0	- 42,0	- 18,0	- 6,0
vrij besteedbaar id-budget	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
wiw-budget scholing en activering	- 67,0	- 20,0	0,0	0,0	0,0
woonlandbeginsel akw	16,0	18,0	4,0	5,0	6,0
diversen	31,0	11,6	11,7	9,9	9,9
	258,8	115,4	38,9	- 7,1	3,9
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	21,5	12,4	12,6	12,5	12,5
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
loonbijstelling 2003	141,5	127,7	127,3	127,1	127,3
naar gf incidentele langdurigheidstoelage	- 20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	0,7	10,9	10,1	10,1	21,3
Niet tot een ijklijn behorend					
bikk aow	- 28,9	- 63,8	- 77,7	- 81,9	- 55,5
storting ouderdomsfonds	1 195,0	930,0	2 224,0	2 362,0	2 362,0
diversen	- 2,2	- 5,4	- 9,3	- 9,9	- 4,4
	1 307,6	1 011,8	2 287,0	2 419,9	2 463,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	1 489,5	1 324,5	2 713,9	2 832,1	2 770,6
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	22 112,9	22 473,2	27 516,4	27 827,5	28 177,0

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal internationale samenwerking	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	22 113,6	22 473,9	27 517,1	27 828,2	28 177,7
Bedragen in miljoenen euro's					
XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	541,9	458,2	459,6	595,7	459,6
1. Mee- en tegenvallers					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
sluitende aanpak arbvo	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten fwi	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten wsw	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	140,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
amendement: terugontvangsten wiw	16,5	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten scholing en activering	65,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten wiw	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	13,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	145,4	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
diversen	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0
	5,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	290,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	832,7	458,2	459,6	595,7	459,6

15 Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De algemene beleidsdoelstelling van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is het bevorderen van de werking van de arbeidsmarkt, gericht op het vergroten van de werkgelegenheid, het verhogen van de arbeidsparticipatie en het wegnemen van belemmeringen voor toetreding. Het terugdringen van het aantal arbeidsongeschikten, ondersteund door een adequaat arbeidsomstandighedenbeleid, en het versterken van de reïntegratie van mensen zonder werk op de arbeidsmarkt zijn daarbij speerpunten. Voorts is de doelstelling het nastreven van evenwichtige inkomensverhoudingen en het garanderen van een inkomensvoorziening op het sociaal minimum voor mensen die niet volledig in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

De bijstandsuitgaven die lopen via het Fonds Werk en Inkomen (**FWI**) nemen na 2003 sterk toe door het verslechterde economische beeld. De uitvoeringsinformatie duidt erop dat het aantal bijstandsgerechtigden eind 2002 onder de raming voor 2002 lag. Dit werkt door in de raming voor 2003. De gemiddelde prijs van de bijstandsuitkeringen is gestegen. Naar aanleiding van realisatiecijfers heeft een **herverdeling** plaatsgevonden tussen de **uitvoeringskosten** van de begrotingsgefinancierde en de premiegefinancierde regelingen. Op basis van de uitvoeringsinformatie van het UWV is de gemiddelde **Wajong**-uitkering neerwaarts bijgesteld.

Het **handhavingsbudget** is naar aanleiding van het amendement Verburg verhoogd ter versterking van de Sociale Inlichtingen en OpsporingsDienst (SIOD), de Regionale interdisciplinaire fraudeteams (Rif's) en de Arbeidsinspectie (AI). De afspraken over de activering van bijstandsgerechtigden in het kader van de **Agenda van de Toekomst** komen langzamer tot stand dan verwacht. Zo kunnen met enkele grote gemeenten pas in 2003 concrete afspraken worden gemaakt. De invoering van de **AKW-maatregel 16/17-jarigen**, waardoor men voor 16/17-jarigen die geen erkend onderwijs volgen geen beroep meer kan doen op de Algemene Kinderbijslag Wet (AKW), is met een jaar vertraagd. Bovendien levert deze maatregel minder op dan geraamd. Er zijn op verzoek van de Tweede Kamer extra middelen beschikbaar gesteld voor **scholing** en activering van **jonggehandicapten**. Om de **wachlijsten** in de Sociale Werkvoorziening op te lossen is het **WSW**-budget voor 2003 verhoogd. De uitgaven voor **arboconvenanten** worden herschikt door een andere fasering van de voorgenomen convenanten. Om de **doorstroom te bevorderen** van werknemers op een arbeidsplaats via de Wet Inschakeling Werkzoekenden (**WIW**) en gedwongen ontslagen te voorkomen, vindt er compensatie plaats voor gemeenten die onevenredig te kampen hebben met het terugbrengen van het aantal WIW-plaatsen en tevens wegens de afbouw van de Specifieke Afdrachtskorting (SPAK). Het **CWI** (Centrum voor Werk en Inkomen) heeft voor de ontvlechting van **Arbvo** voor de jaren 2002–2007 extra kosten geraamd. Alleen voor 2002 was een reservering opgenomen. De toenemende werkloosheid leidt bovendien tot hogere reguliere uitvoeringskosten van het CWI. Ten behoeve van de affinanciering van het onderhanden werk van **Kliq** en de werkvoorraad uit de voormalige prestatiedienstverlening is een additionele voorziening getroffen. De geplande **lang-laag regeling** krijgt gestalte als inkomens-toeslag voor langdurige minima in de per 1 januari 2004 in te voeren Wet Werk en Bijstand (WWB). De voor de lang-laag regeling in 2003 beschikbare middelen vallen vrij. In 2003 wordt evenwel een **incidentele langdurigheidstoeslag** ingevoerd. De middelen voor deze door gemeenten toe te kennen toeslag zijn overgeheveld naar het Gemeentefonds. De invoering van de in het Strategisch Akkoord voorgenomen **levensloop-regeling** – die de combinatie van werk, zorg, scholing en andere activiteiten moet vergemakkelijken – is uitgesteld. Er is sprake van **onvermijdelijke problematiek** uit hoofde van overloop van verplichtingen en nabetalingen uit 2002. De groep WW-ers die voor 1999 is ingestroomd blijkt kleiner dan geraamd. Het budget dat het **UWV** ontvangt voor de reïntegratie van deze groep WW-ers is daarom verlaagd. De Centra voor Vakopleidingen (**CV**) zijn ondergebracht bij de Regionale Opleidingscentra (ROC). Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor het **sociaal plan** voor medewerkers die niet mee overgaan naar de ROC's. Gewijzigde invoering van ontheffing van de **sollicitatieplicht** voor 57,5 plussers leidt tot een lagere «weglek»; dat wil zeggen een minder hoog beroep op bijstandsuitkeringen. Met de landelijke **stimuleringsregeling ID-banen** wordt zowel de uitstroom uit ID-banen als de verschuiving naar reguliere financieringsbronnen bevorderd. Werkgevers ontvangen een vergoeding wanneer zij in 2003 een I/D-baan omzetten in een vaste, reguliere baan of wanneer zij een I/D-werknemer aannemen op een nieuwe reguliere baan. Er zijn middelen overgeheveld van de aanvullende post voor de **transformatiekosten** van het **CWI**. De effectuering van de voornemens bij de **WAO** heeft naar aanleiding van het najaarsoverleg vertraging opgelopen. De weglek naar de bijstand is hierdoor kleiner. De Wet Basisvoorziening Kinderopvang (**WBK**) is **uitgesteld** tot 1 januari 2005. Hierdoor vallen de resterende invoeringskosten van de WBK voor SZW en de Belastingdienst in 2003 vrij. In 2004 leidt het handhaven van de huidige kinderopvangregelingen – gemeentesubsidies en de kinderopvangregeling voor alleenstaande ouders in de ABW – tot extra uitgaven. De beperking van de **vervolguitkering** is met één jaar uitgesteld. Het beroep op de bijstand

neemt hierdoor af. Ter flexibilisering van het I/D-budget 2003 en vooruitlopend op het vrij besteedbaar reïntegratiebudget, dat vanaf 2004 wordt ingevoerd, wordt in 2003 een deel van het **WIW-budget** voor **scholing en activering** overgeheveld naar het ID-budget. Omdat de invoering van het **woonlandbeginsel** in de **AKW** met twee jaar is uitgesteld, treden besparingsverliezen op.

De tekorten in het **Ouderdomsfonds** zijn aangevuld door een omvangrijke kapitaalstorting.

De in voorgaande jaren aan **Arbvo** bevoorschotte middelen vloeien terug naar SZW, omdat deze middelen niet zijn ingezet voor de **sluitende aanpak**. Op basis van de meest recente inzichten vinden er hogere **terugontvangsten** van bevoorschotte Abw-middelen plaats via het **FWI**. Ook de teveel aan gemeenten bevoorschotte middelen voor de **WSW** vloeien terug naar de Rijksbegroting.

Vooraf door een versnelde terugvordering en verlaging van het meeneempercentage worden de niet bestede middelen van gemeenten aan **scholings- en activeringsinspanningen** terug ontvangen.

Bedragen in miljoenen euro's

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	9 523,8	9 815,3	9 083,0	9 417,6	9 793,6
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
uitkeringen oorlogsgetroffenen	26,0	24,2	20,9	16,1	11,9
	26,0	24,2	20,9	16,1	11,9
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
uitdeling eindejaarsmarge	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	- 7,2	1,4	3,1	0,8	0,8
	20,1	1,4	3,1	0,8	0,8
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
flankerend beleid	20,0	30,0	30,0	30,0	30,0
inburgeringsbudgetten naar justitie	- 63,5	- 59,4	- 61,0	- 60,0	- 60,0
loonbijstelling tranche 2003	55,8	55,8	54,7	54,7	54,9
specifieke uitkering jeugdgezondheidszorg	160,5	160,5	160,5	160,5	160,5
weesgeneesmiddelen naar premie	- 29,0	- 34,0	- 34,0	- 34,0	- 34,0
diversen	38,6	24,8	18,5	15,9	4,7
Niet tot een ijklijn behorend					
aanpassing bikk awbz	- 45,1	- 45,1	- 45,1	- 45,1	- 45,1
loonbijstelling tranche 2003	59,2	59,2	29,8	29,8	29,8
diversen	11,6	11,7	6,0	6,1	6,2
	208,1	203,5	159,4	157,9	147,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	254,4	229,3	183,4	174,8	159,7
Stand Voorjaarsnota (excl. IS)	9 778,1	10 044,6	9 266,4	9 592,4	9 953,3
Totaal internationale samenwerking	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Stand Voorjaarsnota (incl. IS)	9 778,8	10 045,2	9 267,0	9 593,0	9 954,0

Bedragen in miljoenen euro's

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	101,5	101,7	101,7	101,7	101,7
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	4,9	- 3,9	- 3,9	- 3,9	- 3,9
	4,9	- 3,9	- 3,9	- 3,9	- 3,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	6,0	- 3,9	- 3,9	- 3,9	- 3,9
Stand Voorjaarsnota	107,6	97,8	97,8	97,8	97,8

16 Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Het beleid van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is gericht op het bevorderen en beschermen van de gezondheid van de burger, het bevorderen van patiëntgerichte zorg en doelmatige en toegankelijke geneesmiddelen-voorziening. Het door VWS gevoerde sociaal beleid is gericht op het bevorderen van participatie, het voorkomen van sociale uitsluiting en het versterken van sociale cohesie. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de positie van gehandicapten, ouderen en jongeren in de samenleving. Ook wordt op diverse manieren compensatie geboden aan slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ten slotte richt VWS zich op het bevorderen van topsport en breedtesport.

Jaarlijks worden op basis van actuele ramingen de budgetten voor de wetten en regelingen **oorlogsgetroffenen** aangepast. Dit heeft geleid tot een opwaartse bijstelling die onder te verdelen is in loon-prijsbijstelling en volumebijstelling. Dit laatste is het gevolg van een toename van het gebruik van voorzieningen bij de Wet Uitkeringen Vervolgingslachtoffers en de Wet Uitkeringen Burger-Oorlogsslachtoffers als gevolg van het ouder worden van de doelgroep.

De **eindejaarsmarge** wordt voor diverse onderwerpen op de begroting van VWS aangewend, waaronder tabakspreventie. Het kabinet heeft zich ten doel gesteld het aantal rokers te verminderen. Daartoe wordt nu een deel van de eindejaarsmarge uitgetrokken voor tabakspreventie. Hiermee wordt tevens de motie Werner cs. (EK 2001-2002, 26 472, nr. 59e) uitgevoerd.

Bedragen in miljoenen euro's

INTERNATIONALE SAMENWERKING	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	4 798,6	5 042,7	5 333,6	5 540,6	5 765,4
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
bnp-bijstelling	- 142,5	- 211,3	- 265,0	- 259,5	- 214,6
eu-toerekening	25,2	25,6	26,1	26,5	26,9
uitvoeringsmutaties hgis	- 40,6	- 25,3	- 2,7	1,8	1,9
	- 157,9	- 211,0	- 241,6	- 231,2	- 185,8
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
activiteiten maatschappelijke organisaties	42,3	0,0	0,0	0,0	0,0
bedrijfslevenprogramma	13,5	0,0	0,0	0,0	0,0
eindejaarsmarge 2002	181,5	0,0	0,0	0,0	0,0
eki-toerekening	- 300,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ramingsbijstelling eki-toerekening	- 33,0	- 25,0	0,0	0,0	0,0
europees ontwikkelingsfonds	- 15,0	0,0	0,0	0,0	0,0
fmo	- 11,2	0,0	0,0	0,0	0,0
goed bestuur, mensenrechten en vredesopbouw	- 15,7	0,0	0,0	0,0	0,0
hgis-indexatie	- 10,1	0,0	0,0	0,0	0,0
korting seno/gom	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0
landenspecifieke sectorale samenwerking	- 92,6	0,0	0,0	0,0	0,0
macrosteun en schuldverlichting	- 64,0	- 165,0	- 201,5	- 198,4	- 166,6
medefinancieringsprogramma	35,1	0,0	0,0	0,0	0,0
noodhulp ontwikkelingslanden	29,0	0,0	0,0	0,0	0,0
personeel en materieel	7,3	11,7	13,8	9,2	9,2
taakstelling non-oda	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
thematische samenwerking	- 12,1	0,0	0,0	0,0	0,0
vredesoperaties	56,4	0,0	0,0	0,0	0,0
wereldbank partnershipprogramma	- 17,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	101,7	164,9	165,8	160,4	127,4
	- 143,9	- 23,4	- 31,9	- 38,8	- 40,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	6,4	6,9	6,9	6,9	6,8
	6,4	6,9	6,9	6,9	6,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 295,6	- 227,6	- 266,8	- 263,1	- 219,2
Stand Voorjaarsnota	4 503,0	4 815,1	5 066,8	5 277,5	5 546,2

Bedragen in miljoenen euro's

INTERNATIONALE SAMENWERKING	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	68,2	54,8	55,3	54,1	54,1
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	11,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	11,7	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
diversen	6,4	6,9	6,9	6,9	6,8
	6,4	6,9	6,9	6,9	6,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	18,0	6,9	6,9	6,9	6,7
Stand Voorjaarsnota	86,3	61,7	62,1	61,0	60,8

Internationale Samenwerking

De besluitvorming over de verdeling van de middelen binnen de HGIS heeft nog niet plaatsgevonden. Dientengevolge is de verdeling van de HGIS-middelen bij voorjaarsnota een momentopname. De wijzigingen in het HGIS-budget zijn voorlopig geparkeerd op de aanvullende post HGIS. De post «**uitvoeringsmutaties HGIS**» betreft een technische verwerking op deze aanvullende post van enkele reeds bekende wijzigingen op de begroting van Buitenlandse Zaken. De definitieve besluitvorming over de HGIS-middelen zal in de miljoenennota worden vastgelegd.

De doelstellingen van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) zijn identiek aan de doelstellingen van het buitenlands beleid, namelijk het bevorderen van internationale ordening, vrede, veiligheid en stabiliteit, het bevorderen van de Europese integratie, duurzame armoedevermindering en behartiging van de bilaterale belangen.

De omvang van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is gekoppeld aan het **Bruto Nationaal Product (BNP)** en is neerwaarts bijgesteld op basis van de meest recente macro-economische inzichten.

Het Nederlandse aandeel aan de buitenlanduitgaven van de EU wordt aan de HGIS toegerekend. De Nederlandse bijdrage aan deze uitgaven daalt. Dit wordt veroorzaakt door een daling van het Nederlandse Bruto Binnenlands Product. Dientengevolge wordt de **EU-toerekening** aan de HGIS neerwaarts bijgesteld.

Het PSOM-programma (Programma Samenwerking Opkomende Markten) wordt geïntensiveerd. Het **bedrijfslevenprogramma** wordt daartoe verhoogd.

Bij Voorjaarsnota is besloten dat de schuldkijscheldingen aan ontwikkelingslanden, conform de internationale ODA-richtlijnen, aan ODA worden toegerekend. Hiertoe is de **EKI-toerekening** verhoogd. Daarnaast leidt de kwijtschelding van de schuld van de Democratische Republiek Kongo verspreidt over enkele jaren tot een ramingsbijstelling van de reeds toegekende EKI-kwijtscheldingen.

Het **Europees Ontwikkelingsfonds** is een door de EU beheerd fonds. Rekening houdend met de ramingen van de afroepen van de Commissie en ervaringcijfers uit het verleden is de raming verlaagd. Er vindt momenteel een discussie plaats m.b.t. het EU-hulpbeleid en het fonds wordt hervormd.

De bijdrage aan de **FMO** is naar beneden bijgesteld. Enerzijds is de subsidie-regeling in het kader van het MOL-fonds (Minst Ontwikkelde Landen) net opgestart. Als gevolg hiervan zijn er dit jaar minder kasuitgaven geweest dan in latere jaren worden verwacht. Anderzijds wordt er minder beroep gedaan op subsidieregelingen in het kader van het Kleinbedrijffonds, het IBTA (Investeringsbevordering en Technische Assistentie) en het Balkanfonds.

Voor het programma **Goed bestuur, mensenrechten en vredesopbouw** zijn de uitgaven per saldo verlaagd. Het DDR (Disarmament Demobilisation & Reintegration) programma Grote Meren is bij het Wereldbank partnershipprogramma ondergebracht. Daarnaast is er extra budget gereserveerd voor onder andere Soedan en «Office of the High Commissioner for Human Rights».

Het artikel **HGIS-indexatie** bevat een meerjarige reservering voor loon- en prijsbijstellingen. Bij voorjaarsnota is vooruitlopend op de HGIS-besluitvorming een gedeelte van de loonbijstelling verwerkt.

Gezien de budgettaire krapte is gekozen voor lagere landenallocatie. Van deze allocatie maakt ook de structurele macrosteun uit. Dientengevolge is het budget voor **landenspecifieke sectorale samenwerking, macrosteun en schuldverlichting** neerwaarts bijgesteld.

Nederland hecht grote waarde aan de rol van particuliere organisaties in de ontwikkelingssamenwerking. Dit komt tot uitdrukking in de verhoging van het **medefinancieringsprogramma (MFP en TMF)**. Daarnaast zijn nieuwe subsidieovereenkomsten gesloten met het Programma Samenwerking Ontwikkelingslanden (PSO) en de NCDO. De bijdrage aan de ontwikkelingsorganisatie SNV wordt verhoogd in verband met de ontvlechting van de organisatie van het departement van Buitenlandse Zaken.

In het licht van de situatie in Afghanistan en Irak is extra **noodhulp** verstrekt, waarbij Nederlandse prioriteiten vooral lagen bij ontmijning, terugkeer van vluchtelingen en ontheemden, landrehabilitatie en onderwijs.

Bij Voorjaarsnota is besloten de **non-ODA uitgaven taakstellend** te korten. De verdeling van deze taakstelling zal tesamen met de HGIS besluitvorming plaatsvinden en in de miljoenennota worden vastgelegd. Nederland levert een bijdrage aan de internationale strijd tegen het terrorisme middels de operaties ISAF en Enduring Freedom. De uitgaven van deze **vredesoperaties** zijn vertraagd. Dientengevolge wordt een deel van de geraamde middelen die in 2002 niet zijn besteed via de eindejaarsmarge meegenomen naar begrotingsjaar 2003.

DDR-programma Grote Meren is ondergebracht bij het **Wereldbank partnershipprogramma**. Daarnaast is het budget voor dit programma en het budget voor het Global Fund fo Fight Aids, Tuberculosis and Malaria naar latere jaren doorgeschoven.

Om zowel de omvang van de BNP-bijstelling, de EKI-toerekening, de EU-toerekening en de eindejaarsmarge als de verwerking van deze neerwaartse bijstelling in de beleidsartikelen zichtbaar te maken, is gebruik gemaakt van een verdeelartikel. Dit verdeelartikel is opgenomen in de post **diversen**, die daardoor sterk positief is.

De terugvordering van middelen voor ontwikkelingssamenwerking die de partnerorganisaties niet hebben besteed verloopt voorspoediger dan verwacht. De **ontvangstenraming** is hiervoor bijgesteld.

Bedragen in miljoenen euro's

GEMEENTEFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	13 217,4	12 040,8	13 800,9	13 796,4	13 790,2
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
uitkering behoeftzaamheidsreserve 2002/nacalculatie 2002	330,0	0,0	0,0	0,0	0,0
wijziging betalingsverloop algemene uitkering 2002	34,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	364,6	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
van szw: middelen langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	11,1	11,2	11,2	11,2	11,2
	31,1	11,2	11,2	11,2	11,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	395,7	11,2	11,2	11,2	11,2
Stand Voorjaarsnota	13 613,1	12 052,0	13 812,2	13 807,6	13 801,4

Gemeentefonds

Het gemeentefonds voorziet de gemeenten voor een belangrijk deel van de middelen die nodig zijn om hun takenpakket te kunnen uitvoeren. Het doel van het kabinet is een adequate omvang van het fonds en een adequate verdeling van de middelen uit het fonds over de gemeenten.

Het belangrijkste instrument in het streven naar een adequate omvang van het gemeentefonds is de normeringssystematiek. Onderdeel van deze normeringssystematiek is de nacalculatie gebaseerd op de realisatie van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven in de Voorlopige Rekening 2002. Het resultaat van de nacalculatie wordt verrekend met de **behoedzaamheidsreserve** die in 2002 is ingehouden. Op grond hiervan komt de behoedzaamheidsreserve van 2002 in zijn geheel tot uitbetaling. Daarnaast wordt het accres aangevuld met de positieve **nacalculatie**, zodat een totaalbedrag van € 330 miljoen tot uitkering komt.

Gemeenten ontvangen de middelen uit het fonds op basis van een bevoorschotting. Omdat de definitieve gegevens nog niet beschikbaar waren, is in het uitkeringsjaar 2002 een bedrag van € 34,6 miljoen niet tot uitkering komen. Deze **wijziging betalingsverloop algemene uitkering 2002** wordt nu bij Voorjaarsnota uitgekeerd aan de gemeenten.

Naar aanleiding van het najaarsoverleg (2002) met de sociale partners stelt het Rijk extra middelen beschikbaar voor de financiële ondersteuning van **langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief**. De verstrekking van deze middelen vindt plaats via de gemeenten. Zij stellen vast welke personen tot de groep behoren die recht hebben op de specifieke steun en bepalen tevens op welke wijze de extra financiële steun zal geschieden. De extra middelen worden via het gemeentefonds aan de gemeenten uitgekeerd.

Bedragen in miljoenen euro's

PROVINCIEFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 096,6	973,3	953,4	953,4	953,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
uitkering behoedzaamheidsreserve 2002/nacalculatie 2002	28,2	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9
	28,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	28,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Stand Voorjaarsnota	1 125,5	974,2	954,3	954,3	954,3

Provinciefonds

Het provinciefonds voorziet de provincies voor een belangrijk deel van de middelen die nodig zijn om hun takenpakket te kunnen uitvoeren. Het doel van het kabinet is een adequate omvang van het fonds en een adequate verdeling van de middelen uit het fonds over de provincies.

Het belangrijkste instrument in het streven naar een adequate omvang van het provinciefonds is de normeringssystematiek. Onderdeel van deze normeringssystematiek is de nacalculatie gebaseerd op de realisatie van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven in de Voorlopige Rekening 2002. Het resultaat van de nacalculatie wordt verrekend met de **behoedzaamheids-**

reserve die in 2002 is ingehouden. Op grond hiervan komt de behoedzaamheidsreserve van 2002 in zijn geheel tot uitbetaling. Daarnaast wordt het accres aangevuld met de positieve **nacalculatie**, zodat een totaalbedrag van € 28,2 miljoen tot uitkering komt.

Bedragen in miljoenen euro's

ACCRES GEMEENTEFONDS/PROVINCIEFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	226,9	807,6	1 203,9	1 670,6	2 150,6
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
accres gemeentefonds	- 75,3	- 133,0	- 58,6	- 42,2	- 31,6
accres provinciefonds	- 6,1	- 11,0	- 5,0	- 3,8	- 3,1
	- 81,4	- 144,0	- 63,6	- 46,0	- 34,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 81,4	- 144,0	- 63,6	- 46,0	- 34,8
Stand Voorjaarsnota	145,5	663,6	1 140,3	1 624,6	2 115,9

Accres gemeente- en provinciefonds

Op basis van de ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven bij de Voorjaarsnota 2003 is het accres van het gemeentefonds en het provinciefonds voor 2003 bepaald. Bij Miljoenennota 2004 zal het geraamde accres 2003 structureel naar de fondsen worden overgeboekt.

Bedragen in miljoenen euro's

BTW-COMPENSATIEFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	310,6	1 670,7	1 742,2	1 820,7	1 902,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	310,6	1 670,7	1 742,2	1 820,7	1 902,4

Bedragen in miljoenen euro's

INFRASTRUCTUURFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	6 258,9	5 515,0	5 492,9	5 286,9	5 870,9
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	152,4	0,0	0,0	0,0	0,0
verdelen voordelig saldo 2002	0,0	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,1
diversen	152,4	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,1
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	- 9,0	5,1	20,1	29,1	29,1
motie de neree	- 32,2	3,3	3,0	2,2	2,6
diversen	- 32,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet tot een ijklijn behorend	- 73,5	8,4	23,1	31,3	31,7
aandelen westerscheldetunnel	78,7	8,0	22,8	31,0	31,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	78,7	8,0	22,8	31,0	31,6
Stand Voorjaarsnota	6 337,6	5 523,0	5 515,7	5 317,9	5 902,5

Bedragen in miljoenen euro's

INFRASTRUCTUURFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	6 301,1	5 461,6	5 412,6	5 380,9	5 870,8
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	79,2	0,0	0,0	0,0	0,0
verdelen voordelig saldo 2002	79,2	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	79,2	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin	- 9,0	5,1	20,1	29,1	29,1
motie de neree	- 32,2	2,9	2,6	1,8	2,6
diversen	- 32,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet tot een ijklijn behorend	- 73,5	8,0	22,7	30,9	31,7
aandelen westerscheldetunnel	5,6	8,0	22,8	31,0	31,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	5,6	8,0	22,8	31,0	31,7
Stand Voorjaarsnota	6 306,7	5 469,6	5 435,3	5 411,9	5 902,5

Infrastructuurfonds

Naar aanleiding van de **Motie De Nerée tot Babberich** die bij de begrotingsbehandeling over het jaar 2003 is aanvaard, wordt de taakstelling op het artikel *Klantgerichte personenvervoermarkt* teruggebracht. Tevens worden middelen gereserveerd voor de A2 Maastricht en voor versnelling van de aanleg van de Hanzelijn. De dekking van de motie wordt gevonden door onder meer ramingsbijstellingen als gevolg van efficiencykortingen bij enkele onderzoeksinstellingen, vrijval van niet benodigde middelen voor regionale vliegvelden en een taakstelling bij Rijkswaterstaat.

Doordat de bouw van de **Westerscheldetunnel** vorig jaar voorspoediger verliep van geraamd, zijn er uitgaven naar voren gehaald, waardoor nu een meevaller ontstaat.

Bedragen in miljoenen euro's

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	2 868,3	1 864,1	1 711,6	1 792,6	2 226,4
3. Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
birk	57,0	0,0	0,0	0,0	0,0
bodemsanering vrom	31,5	0,0	0,0	0,0	0,0
vitaliteit steden sleutelprojecten	47,6	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	32,7	9,8	8,2	2,9	0,0
	168,8	9,8	8,2	2,9	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	168,9	9,8	8,2	2,9	0,0
Stand Voorjaarsnota	3 037,2	1 873,9	1 719,8	1 795,5	2 226,4

Bedragen in miljoenen euro's

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 926,8	1 748,5	1 652,3	1 784,0	1 912,4
3. Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
mutatie aardgasbaten	63,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	63,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	63,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	1 989,8	1 748,5	1 652,3	1 784,0	1 912,4

Fonds Economische Structuurversterking

Het Fonds Economische Structuurversterking (FES) heeft als doel het financieren van investeringsprojecten van nationaal belang waarmee beoogd wordt de economische structuur te versterken. Het FES is een verdeelfonds. Het kasritme van de FES-uitgaven wordt bepaald door de financieringsbehoefte van goedgekeurde FES-projecten, passend binnen de budgettaire randvoorwaarden van de FES-wet.

De mutaties bij de uitgaven zijn voornamelijk het gevolg van vertragingen die vorig jaar plaatsvonden bij diverse projecten. Door deze vertragingen zijn de middelen, die reeds beschikbaar gesteld waren voor de projecten, doorgeschoven van 2002 naar 2003. Het betreft projecten die gefinancierd worden uit het **BIRK** (Budget investeringen ruimtelijke kwaliteit), **bodem-sanering** op VINEX-locaties en nieuwe **Sleutelprojecten** in het kader van **Vitaliteit Steden**.

Het FES wordt op twee manieren gevoed. Ten eerste bestaat de voeding van het FES uit een vast percentage (41,5) van de totale gasbaten. Daarnaast wordt het FES gevoed uit vrijvallende rentelasten die het gevolg zijn van het verlagen van de staatsschuld met de opbrengst verkoop staatsdeelnemingen. De aardgasbaten zijn opwaarts bijgesteld als gevolg van nieuwe ramingen van de olieprijs en dollarkoers.

Bedragen in miljoenen euro's

AOW-SPAARFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	3 205,1	3 482,0	3 769,6	4 071,5	4 388,6
3. Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend rente	- 6,5	- 22,8	- 32,5	- 34,2	- 35,9
	- 6,5	- 22,8	- 32,5	- 34,2	- 35,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 6,5	- 22,8	- 32,5	- 34,2	- 35,9
Stand Voorjaarsnota	3 198,7	3 459,3	3 737,0	4 037,3	4 352,7

AOW-spaarfonds

Als gevolg van een wijziging in de **rentestand** zijn de ontvangsten van het AOW-spaarfonds neerwaarts bijgesteld.

Bedragen in miljoenen euro's

DIERGEZONDHEIDSFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend vogelpest schadeloosstel- lingen	153,5	0,0	0,0	0,0	0,0
vogelpest uitvoeringskosten ruiming	87,2	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	12,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	253,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	253,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	253,5	0,0	0,0	0,0	0,0

Bedragen in miljoenen euro's

DIERGEZONDHEIDSFONDS	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend vogelpest bijdrage Inv diversen	242,5	0,0	0,0	0,0	0,0
	11,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	253,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	253,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota	253,5	0,0	0,0	0,0	0,0

Diergezondheidsfonds

Het Diergezondheidsfonds (DGF) is een begrotingsfonds dat op basis van de Gezondheids- en welzijnswet voor Dieren is ingesteld. In dit fonds worden de uitgaven en ontvangsten verantwoord die samenhangen met maatregelen ter bestrijding van besmettelijke dierziekten.

De uitbraak van de **vogelpest** begin maart 2003 levert voor het Rijk een aanzienlijke kostenpost op. Bestrijdings- en welzijnsmaatregelen, alsmede handhavingskosten vormen het merendeel van de uitgaven. De EU betaalt mee aan de uitgaven voor bestrijding en preventieve ruiming, alsmede een deel van de uitvoeringskosten. Deze bijdragen zullen over een aantal jaren gespreid binnenkomen en zijn zichtbaar op de begroting van LNV. De pluimveesector draagt op basis van het convenant «Bestrijding besmettelijke dierziekten» € 11 mln bij. Deze komt tot uitdrukking in de post **diversen**.

Bedragen in miljoenen euro's

PRIJSBIJSTELLING/INDEXERING WSF	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	848,9	1 584,6	2 332,4	3 165,1	3 674,3
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
nominale ontwikkeling: tranche 2003	- 102,8	- 5,8	- 14,2	- 36,8	- 29,8
uitdeling tranche 2003	- 42,7	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
nominale ontwikkeling: tranche 2003	- 2,1	11,9	14,1	14,3	13,4
diversen	- 1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 146,4	6,1	- 0,1	- 22,5	- 16,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
inhouden prijsbijstelling	- 327,9	- 319,9	- 325,1	- 325,0	- 326,2
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
inhouden prijsbijstelling	- 12,6	- 20,4	- 19,9	- 20,0	- 19,0
	- 340,5	- 340,3	- 345,0	- 345,0	- 345,2
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
uitdeling tranche 2003	- 247,1	- 235,3	- 233,3	- 232,7	- 240,1
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
diversen	- 9,5	- 15,0	- 14,3	- 14,3	- 14,0
Niet tot een ijklijn behorend					
diversen	- 24,1	- 23,7	- 24,3	- 24,3	- 24,2
	- 280,7	- 274,0	- 271,9	- 271,3	- 278,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 767,7	- 608,2	- 617,0	- 638,8	- 639,9
Stand Voorjaarsnota	81,2	976,4	1 715,3	2 526,2	3 034,4

Prijsbijstelling/Indexering WSF

Op de aanvullende post prijsbijstelling worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te indexeren. Dit gebeurt door middel van prijsbijstelling die jaarlijks uit deze aanvullende post wordt overgeboekt naar de departementale begrotingen. Besluitvorming heeft ertoe geleid dat bij Voorjaarsnota 40% van de tranche 2003 wordt uitgekeerd.

Op de aanvullende post Indexering WSF wordt de prijsbijstelling over de uitgaven van de Studiefinanciering geraamd. Het betreft uitgaven die voor een deel relevant en voor een deel niet relevant zijn voor het uitgavenkader. Gedurende het begrotingsjaar wordt de indexering van de uitgaven voor studiefinanciering aangepast aan de macro-economische ontwikkelingen en aan de nieuwste inzichten ten aanzien van de studenten-aantallen. Als gevolg van de macro-economische inzichten in het MLT en CEP is de raming in 2003 opwaarts bijgesteld.

Bedragen in miljoenen euro's

ARBEIDSVORWAARDEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 578,8	2 917,2	4 064,4	5 434,8	6 875,8
1. Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
nominale bijstelling	60,3	68,9	64,1	64,4	64,6
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
diversen	- 8,3	- 7,2	- 7,2	- 7,2	- 7,2
	52,0	61,7	56,9	57,2	57,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
inhouden ilo tranche 2003	- 84,9	- 86,1	- 87,8	- 91,0	- 94,8
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
inhouden ilo tranche 2003	- 13,9	- 15,8	- 16,3	- 16,9	- 17,6
	- 98,8	- 101,9	- 104,1	- 107,9	- 112,4
3. Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
loonbijstelling 2003	- 1 239,5	- 1 257,0	- 1 256,5	- 1 266,2	- 1 277,6
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
loonbijstelling 2003	- 141,8	- 128,8	- 128,4	- 128,4	- 128,8
Niet tot een ijklijn behorend					
loonbijstelling 2003	- 66,0	- 66,0	- 34,4	- 35,5	- 35,7
diversen	- 16,8	- 17,1	- 12,0	- 12,2	- 12,4
	- 1 464,1	- 1 468,9	- 1 431,3	- 1 442,3	- 1 454,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 1 511,0	- 1 509,2	- 1 478,4	- 1 493,0	- 1 509,5
Stand Voorjaarsnota	67,8	1 408,0	2 586,0	3 941,7	5 366,3

Arbeidsvoorwaarden

Op de aanvullende post arbeidsvoorwaarden worden middelen gereserveerd die nodig zijn om de loongevoelige uitgaven op de verschillende begrotingen te indexeren. Door middel van de loonbijstelling die jaarlijks uit de aanvullende post wordt overgeboekt naar de departementale begrotingen worden alle uitgaven op het loonniveau van het desbetreffende jaar gebracht.

Op basis van stand CEP2003 is de loonbijstellingstranche 2003 uitgedeeld. De uitdeling van de loonbijstelling voor het gedeelte dat niet tot de ijklijn behoort, heeft met name betrekking op de indexering van de rijksbijdrage volksgezondheid.

In de uitdeling van de loonbijstelling is de door het kabinet bij Miljoenennota vastgestelde taakstellende matiging van de contractloonontwikkeling tot 2,50% verwerkt; deze correspondeert met een beleidsmatige korting van 0,25%. Voorts is uit hoofde van Voorjaarsnotabesluitvorming de vergoeding voor incidentele loonontwikkeling tranche 2003 – die deel uitmaakt van de loonbijstelling – niet uitgedeeld. Hierbij gaat het om 0,5%, welke correspondeert met een structureel bedrag van € 0,1 mld.

Bedragen in miljoenen euro's

KOPPELING UITKERINGEN/NOMINALE BIJSTELLING AKW	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	259,0	518,4	733,1	920,8	1 110,1
1. Mee- en tegenvallers Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt diversen	2,6	- 0,2	- 0,3	- 0,7	- 1,0
	2,6	- 0,2	- 0,3	- 0,7	- 1,0
2. Beleidsmatige mutaties Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt anticumulatiebaten	13,9	26,4	37,6	49,5	38,4
	13,9	26,4	37,6	49,5	38,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	16,5	26,2	37,3	48,8	37,4
Stand Voorjaarsnota	275,5	544,6	770,4	969,5	1 147,5

Koppeling uitkeringen/nominale bijstelling AKW

De nominale ontwikkeling op de aanvullende post Koppeling uitkeringen/nominale bijstelling AKW heeft betrekking op de begrotingsgefinancierde socialezekerheidsregelingen. De veranderingen zijn het gevolg van wijzigingen in het premiebeeld en indices die bepalend zijn voor de aanpassing van de hoogte van de uitkeringen.

Bedragen in miljoenen euro's

ALGEMEEN	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 086,1	1 327,6	2 856,3	3 153,1	3 191,2
2. Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
behoedzaamheidsreserve gf/pf	- 275,2	0,0	0,0	0,0	0,0
co ₂ -reductieplan en klimaatgelden	- 92,1	- 18,8	22,4	23,7	24,6
onderwijsenveloppe	6,5	21,5	14,0	14,0	14,0
ramingstechnische veronderstelling in = uit	- 449,8	0,0	0,0	0,0	0,0
reservering irak	15,9	0,0	0,0	0,0	0,0
terrorismegelden	- 13,6	- 4,5	- 4,5	- 4,5	- 4,5
uitdeling veiligheidsenveloppe	0,0	- 223,0	- 456,0	- 680,0	- 680,0
uitvoeringskosten fiscale wetsvoorstellen	- 13,8	- 11,9	- 9,4	- 8,0	- 8,5
intertemporele compensaties	56,9	- 148,9	66,4	19,0	- 52,5
diversen	84,4	1,2	1,5	1,5	1,5
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
ramingstechnische veronderstelling in = uit	- 140,0	0,0	0,0	0,0	0,0
transformatiekosten cwi	- 34,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 855,7	- 384,4	- 365,6	- 634,3	- 705,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 855,8	- 384,3	- 365,6	- 634,3	- 705,4
Stand Voorjaarsnota	230,3	943,2	2 490,6	2 518,7	2 485,8

Bedragen in miljoenen euro's

ALGEMEEN	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 632,8	1 600,3	1 542,2	1 509,2	- 131,8
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	- 2,8	- 2,9	- 20,0	- 10,6	- 17,1
	- 2,8	- 2,9	- 20,0	- 10,6	- 17,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 2,8	- 2,9	- 20,0	- 10,6	- 17,1
Stand Voorjaarsnota	1 630,0	1 597,4	1 522,2	1 498,6	- 148,9

Algemeen

Op de aanvullende post «Algemeen» staan middelen waarvan op het moment van reservering nog niet expliciet kan worden aangegeven op welke begroting(en) zij uiteindelijk worden verantwoord, of waarvan de exacte omvang nog niet kan worden aangegeven. Daarnaast staan op deze aanvullende post taakstellingen geparkeerd die uiteindelijk op de diverse begrotingen moeten worden ingevuld.

Jaarlijks wordt ten behoeve van de **behoedzaamheidsreserve** een bedrag ingehouden op het gemeente- en provinciefonds. Deze reserve wordt tijdelijk geparkeerd op de aanvullende post. Op grond van de nalcultatie is de behoedzaamheidsreserve over het jaar 2002 volledig uitgekeerd.

Voor de uitvoering van projecten in het kader van het **CO₂-reductieplan** en de **klimaatgelden** zijn middelen overgeheveld naar de begrotingen van Economische Zaken en van VROM. Tevens is de raming in de aanvullende post aangepast aan het herziene kasritme.

In verband met de intrekking van het wetsvoorstel Leerplicht 4-jarigen wordt € 14 mln. structureel toegevoegd aan de **onderwijsenvelop** uit het Strategisch Akkoord 2002. Tevens is € 7,5 miljoen van 2003 naar 2004 doorgeschoven. In de enveloppebrief, die reeds aan de Kamer is gezonden, is de bestemming van deze middelen aangegeven. Bij Voorjaarsnota is de eindejaarsmarge uitgekeerd. Als tegenhanger hiervan is de **ramingstechnische veronderstelling in = uit** op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2002 heeft voorgedaan ook in 2003 zal optreden.

Ten behoeve van uitgaven die direct gerelateerd zijn aan de oorlog in **Irak** zijn op de aanvullende post gelden gereserveerd.

Uit de reservering voor **terrorismebestrijding** zijn middelen overgeheveld naar de begrotingen van Defensie en van Binnenlandse Zaken.

De **veiligheidsenveloppe** uit het Strategisch Akkoord 2002 is overgeheveld naar de begrotingen van Justitie en van Binnenlandse Zaken.

Vanuit de reservering voor de **uitvoeringskosten** van nieuwe **fiscale wetsvoorstellen** zijn middelen overgeheveld naar de begroting van Financiën. Het gaat om kosten die de Belastingdienst maakt voor met name de uitvoering van de nieuwe WOZ en E-commerce-regelingen.

In de Voorjaarsnota zijn op enkele begrotingen **intertemporele compensaties** verwerkt. De tegenhanger hiervan is verwerkt op de aanvullende post.

De reservering voor de **transformatiekosten** van het **CWI** is overgeheveld naar de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Bedragen in miljoenen euro's

SOCIALE ZEKERHEID EN ARBEIDSMARKT	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	57 481,9	59 370,6	60 951,2	62 461,2	64 341,6
1. Mee- en tegenvallers					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
nominale bijstelling	- 64,2	- 134,7	- 172,5	- 180,5	- 135,2
wka	- 26,4	- 327,9	- 691,8	- 788,2	- 685,4
rea	- 126,7	- 130,8	- 133,7	- 136,5	- 139,5
rea uitvoeringskosten	124,6	127,5	129,6	132,0	138,3
ufo prijs	117,8	130,3	163,7	223,5	234,3
ufo volume	- 299,6	- 369,7	- 465,7	- 476,6	- 494,7
vangnet zw volume	- 39,9	- 41,4	- 43,5	- 45,1	- 47,5
vangnet zw prijs	88,0	93,2	97,2	101,2	105,5
vervolguitkering doorwerking volume	0,0	0,0	- 14,0	- 47,0	- 81,0
wao prijs	- 36,9	- 38,0	- 40,6	- 41,9	- 42,7
wao uitvoeringskosten	- 9,2	- 11,3	- 12,6	- 13,4	- 14,8
wao volume	- 108,3	- 81,9	- 83,5	- 85,3	- 87,3
ww prijs	92,1	98,3	93,0	102,4	79,3
ww uitvoeringskosten	18,4	88,1	131,1	138,5	106,3
ww volume	99,7	545,1	841,6	895,3	733,5
ww overig	80,0	82,4	84,9	87,4	90,0
akw prijs	- 10,7	- 11,1	- 11,2	- 11,2	- 11,2
aww/anw uitvoeringskosten	10,8	10,7	10,8	10,8	10,8
fwi overig	- 8,2	- 9,4	- 12,4	- 6,1	- 6,1
fwi prijs	76,0	107,1	109,9	108,2	107,7
fwi volume	- 158,7	66,2	244,6	271,9	164,1
nominale ontwikkeling: tranche 2003	- 2,1	11,9	14,1	14,3	13,4
tw volume	7,9	29,9	40,2	39,1	31,9
wajong prijs	- 12,2	- 1,7	- 12,2	- 12,4	- 12,6
diversen	1,5	- 3,5	0,4	1,7	2,7
	- 186,3	219,3	267,4	282,1	59,8
2. Beleidsmatige mutaties					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
feitelijk arbeidsverleden	0,7	9,8	18,3	29,1	38,1
inhouden ilo tranche 2003	- 13,9	- 15,8	- 16,3	- 16,9	- 17,6
inhouden prijsbijstelling	- 12,6	- 20,4	- 19,9	- 20,0	- 19,0
ramingstechnische veronderstelling in = uit	- 140,0	0,0	0,0	0,0	0,0
risicogroepen ww	0,0	45,0	5,0	0,0	0,0
sollicitatieplicht 57+ en werkgeversbijdrage	92,0	129,9	171,7	154,4	131,6
uitstel wao	0,0	0,0	0,0	- 50,0	- 50,0
uitstel wulbz 2e jaar	0,0	238,1	492,9	507,3	520,1
wao uitvoeringskosten	6,0	12,4	22,8	25,9	12,9
wao volume uitstel sa	99,2	204,5	359,6	400,0	173,8
ww uitvoeringskosten	- 5,7	- 16,4	- 23,0	- 22,6	- 22,0
ww volume uitstel sa wao	0,0	0,0	- 111,2	- 177,5	- 131,0
uwv jaarplan	- 21,0	0,0	0,0	0,0	0,0
uwv migratiekosten	51,0	30,0	0,0	0,0	0,0
uwv openstaande posten	- 25,0	- 30,0	0,0	0,0	0,0
vervolguitkering	78,5	165,2	104,2	36,8	0,3
walvis	23,0	31,0	40,0	27,0	- 10,0
agenda voor de toekomst	48,0	7,0	2,0	1,0	0,0
akw-maatregel 16/17-jarigen	10,0	30,0	33,0	18,0	11,0
amendement: scholing jonggehandicapten	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
amendement: wachtlijsten wsw	16,5	0,0	0,0	0,0	0,0
anticumulatiebaten	13,9	26,4	37,6	49,5	38,4
arboconvenanten	- 11,0	- 1,0	- 1,0	- 1,0	10,0
bevordering doorstroom wiiw	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
cwi/arbvo	25,0	11,0	1,0	1,0	0,0
kliq	70,4	15,0	0,0	0,0	0,0
lang laag regeling	- 38,0	0,0	0,0	0,0	0,0
langdurigheidstoelag (incidenteel)	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levensloopregeling	- 100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
l/p bijstelling 2002	- 9,6	- 9,7	- 11,3	- 11,5	- 11,5
onvermijdelijke ejm-problematiek	47,6	0,0	0,0	0,0	0,0
sluitende aanpak uwv	- 10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
sociaal plan cv	13,2	0,0	0,0	0,0	0,0

Bedragen in miljoenen euro's

SOCIALE ZEKERHEID EN ARBEIDSMARKT	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
stimuleringsregeling id-banen	105,0	65,0	0,0	0,0	0,0
uitstel wbk	- 18,7	19,0	0,0	0,0	0,0
vrij besteedbaar id-budget	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
wiw-budget scholing en activering	- 67,0	- 20,0	0,0	0,0	0,0
woonlandbeginsel akw	16,0	18,0	4,0	5,0	6,0
diversen	51,9	12,6	12,7	10,9	10,9
	401,9	968,1	1 133,6	977,9	703,5
3. Technische mutaties					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
diversen	- 29,2	- 5,2	- 5,4	- 5,5	5,9
	- 29,2	- 5,2	- 5,4	- 5,5	5,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	186,4	1 182,1	1 395,5	1 254,6	769,3
Stand Voorjaarsnota	57 668,3	60 552,7	62 346,8	63 715,8	65 111,0

Bedragen in miljoenen euro's

SOCIALE ZEKERHEID EN ARBEIDSMARKT	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	1 116,7	1 179,6	1 336,2	1 623,1	1 519,1
1. Mee- en tegenvallers					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
nominale bijstelling	- 2,4	- 4,5	- 6,8	- 10,0	- 14,0
sluitende aanpak arbvo	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten fwi	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten wsw	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ufo prijs	- 10,4	- 13,4	- 17,2	- 27,3	- 27,3
ufo volume	- 121,7	- 174,7	- 232,2	- 183,4	- 186,0
diversen	- 1,0	- 0,1	- 0,2	- 0,4	- 0,3
	4,5	- 192,7	- 256,4	- 221,1	- 227,6
2. Beleidsmatige mutaties					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
amendement: terugontvangsten wiw	16,5	0,0	0,0	0,0	0,0
anticumulatiebaten	13,9	26,4	37,6	49,5	38,4
terugontvangsten scholing en activering	65,0	0,0	0,0	0,0	0,0
terugontvangsten wiw	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
diversen	13,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	158,4	26,4	37,6	49,5	38,4
3. Technische mutaties					
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt					
diversen	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0
	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	165,7	- 166,3	- 218,8	- 171,6	- 189,2
Stand Voorjaarsnota	1 282,3	1 013,3	1 117,4	1 451,5	1 329,9

Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt

De begrotingsgefinancierde SZA-uitgaven zijn reeds toegelicht bij begrotingshoofdstuk XV, waar ook de beleidsdoelstelling van het ministerie van SZW is opgenomen. De belangrijkste premiegefinancierde mutaties komen voort uit bijstellingen vanwege de actuele macro-economische inzichten van het CPB. Daarnaast speelt de meerjarige verwerking van

uitvoeringsinformatie van met name het UWV een rol. Ook is de zogenaamde «boedelproblematiek» verwerkt.

Onderdeel van de mee- en tegenvallers is een neerwaartse **nominale bijstelling** vanwege de lagere loon- en prijsontwikkeling conform het Centraal Economische Plan (CEP). De nominale bijstelling uit hoofde van de Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheden (**WKA**) komt om die reden ook aanzienlijk lager uit dan eerder voorzien. De uitgaven voor de **REA** (Reïntegratie van Arbeidsgehandicapten) zijn overgeheveld van de moederfondsen naar een separaat begrotingsartikel REA, waardoor in de presentatie de **REA-uitvoeringskosten** afzonderlijk zichtbaar worden. Het Uitvoeringsfonds voor de Overheid (**UFO**) regelt de financiering van de WW en ZW voor overheidspersoneel. De opbouw van het bestand verloopt iets trager dan verwacht zodat er een neerwaartse volumebijstelling is. De gemiddelde prijs in het UFO is op basis van uitvoeringsinformatie van het UWV gestegen. Bij de **vangnetregelingen** is eenzelfde ontwikkeling zichtbaar, zij het dat de prijsmutatie hoger is dan de neerwaartse aanpassing van het uitkeringsvolume. De geraamde opbrengst van het beperken van de duur van de **vervolguitkering** is opwaarts bijgesteld vanwege het toenemend beroep op de WW. De **WAO** laat verschillende neerwaartse tendensen zien. Enerzijds is er een lagere ontwikkeling van de gemiddelde daguitkering. Verder sorteert de werking van de Wet Verbetering Poortwachter een additioneel neerwaarts effect op het geraamde uitkeringsvolume met 50 miljoen euro. De totale bijstelling van het **WAO-volume** is ongeveer twee keer zo groot. Het verslechterde economische beeld leidt tot een grote stijging van het beroep op de **WW**-uitgaven via het Wachtgeldfonds (de sectorale fondsen ten behoeve van het eerste half jaar) en Algemeen werkloosheidsfonds. In de periode 2004–2007 stijgt de WW ten opzichte van 2003 zonder nadere ingrepen in volumetermen met 24%. De uitgaven aan WW stijgen in totaal nog sterker omdat tevens de gemiddelde prijs in de WW stijgt. Dit komt omdat er meer hoogopgeleiden in de WW instromen met een relatief hoger loon en loongerelateerde uitkering.

De beleidsmatige mutaties hebben vooral betrekking op beslissingen tot latere invoering van maatregelen uit het Strategisch Akkoord en de door SZW aangedragen oplossingen ter dekking van de hieruit voortvloeiende budgettaire problematiek. Het Strategisch Akkoord gaat uit van invoering van het **feitelijk arbeidsverleden** in de WAO en WW met ingang van 1 januari 2004. Invoering van de maatregel is uitgesteld tot 1 januari 2005 in verband met uitvoeringstechnische problemen bij het UWV. Een additioneel besparingsverlies treedt op omdat in de nieuwe WAO nagenoeg geen sprake is van een loongerelateerde uitkering.

In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet is afgesproken dat de maatregelen ten aanzien van het **inhouden** van de bijstelling voor incidentele loonontwikkeling (**ilo**) en een deel van de **prijsbijstelling** van toepassing zullen zijn met ingang van 2003.

Het Ministerie van SZW heeft te kampen met problematiek die vooral betrekking heeft op overloop van uitgaven uit 2002 mede door vertraagde projecten. Voor een bedrag van 47,6 miljoen euro heeft dit betrekking op de SZA-sector. De eindejaarsmarge SZA voor 2003 wordt door het kabinet ingezet ter dekking van deze en andere problematiek. De **ramings-technische veronderstelling in = uit** wordt daarom met het maximale bedrag verlaagd. Bij het voorbereiden van wetgeving om de introductie van **risicogroepen in de wachtgeldfondsen** mogelijk te maken, bleek dat meer gegevens nodig zijn om dit in praktijk te brengen. Besparingen kunnen pas in 2005 worden gerealiseerd, waardoor besparingsverliezen optreden. De maatregelen rond de **sollicitatieplicht 57+** en **Werkgeversbijdrage WW** zijn ten tijde van het najaarsoverleg uitgesteld, waardoor een besparingsverlies is opgetreden. Door **uitstel van**

WAO-plannen uit het SA waaronder uitstel van de invoering van de verlenging van de loondoorbetalingverplichting bij ziekte (**uitstel Wulzb 2e jaar**) treden besparingsverliezen op. Het effect van uitstel van de Wulbz wordt overigens gecompenseerd door het niet derven van premie-baten, zodat er per saldo geen effect op de netto-overheidsuitgaven resulteert. De uit het uitstel volgende bijstelling van **WW-en WAO-volume** zijn ook zichtbaar. De UWV-gerelateerde uitgaven wijzigen door drie belangrijke oorzaken. Ten eerste is bij de goedkeuring van het **UWV-jaarplan** bekrachtigd dat de verdeelsleutels voor toerekening van uitvoeringskosten zijn gewijzigd. Verder voert **UWV migratieprojecten** uit in het kader van de fusie van voormalige uvi's en het Lisv. Ook is een opbrengst ingeboekt omdat de **openstaande posten** bij UWV nu reeds worden geïnd. De volume-ontwikkelingen in de sociale zekerheid hebben een doorwerking op de **uitvoeringskosten** van het UWV.

Bij de in het SA aangekondigde beperking van de duur van de **vervolguitkering WW** werd verondersteld dat de maatregel in 2003 tot een besparing zou leiden. Aangezien de maatregel van toepassing is per 1 januari 2004 en opbrengsten in de loop der tijd ontstaan is een besparingsverlies verwerkt.

Bij het opstellen van het SA is uit hoofde van de operatie **WALVIS/SUB** een besparing op de uitvoeringskosten bij de UWV ingeboekt met het oog op de overdracht van de premieheffing en -inning van UWV naar de Belastingdienst. Invoering van Wet Walvis (en SUB) vergt aanzienlijke éénmalige investeringsuitgaven van UWV en de Belastingdienst.

Bedragen in miljoenen euro's

ZORG	2003	2004	2005	2006	2007
UITGAVEN					
Stand Miljoenennota 2003	41 918,5	44 075,3	46 471,2	49 266,8	51 728,4
1. Mee- en tegenvallers					
Zorg					
aansluiting op mlt-raming	857,0	857,0	857,0	857,0	857,0
anw huisartsen	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0
besparingsverlies geneesmiddelen	145,0	0,0	0,0	0,0	0,0
besparingsverlies overig ziekenvervoer	50,9	0,0	0,0	0,0	0,0
bouw	- 50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
doorwerking afrekening 2002	241,1	241,1	241,1	241,1	241,1
financieringsontwikkeling	199,0	93,1	0,0	0,0	0,0
medisch specialisten	- 35,0	- 35,0	- 35,0	- 35,0	- 35,0
nominale bijstelling	36,2	36,2	36,2	36,2	36,2
productieafspraken ggz	83,0	83,0	83,0	83,0	83,0
diversen	8,1	8,1	14,1	17,1	17,1
	1 560,3	1 283,5	1 196,4	1 199,4	1 199,4
2. Beleidsmatige mutaties					
Zorg					
efficiencykorting	- 250,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0
indicatiestelling overig ziekenvervoer	- 10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
tandartsen	- 20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 280,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0
3. Technische mutaties					
Zorg					
specifieke uitkering jeugdgezondheidszorg	- 160,5	- 160,5	- 160,5	- 160,5	- 160,5
diversen	- 11,4	- 13,9	- 8,1	- 5,3	- 5,3
	- 171,9	- 174,4	- 168,6	- 165,8	- 165,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	1 108,3	859,0	777,7	783,5	783,5
Stand Voorjaarsnota	43 026,8	44 934,4	47 249,0	50 050,3	52 512,0

Bedragen in miljoenen euro's

ZORG	2003	2004	2005	2006	2007
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN					
Stand Miljoenennota 2003	2 659,7	2 746,2	2 827,1	2 899,5	2 975,3
1. Mee- en tegenvallers					
Zorg					
aansluiting op mlt-raming	- 150,0	- 150,0	- 150,0	- 150,0	- 150,0
doorwerking afrekening 2002	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
	- 120,0	- 120,0	- 120,0	- 120,0	- 120,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 120,0	- 120,0	- 120,0	- 120,0	- 120,0
Stand Voorjaarsnota	2 539,7	2 626,2	2 707,1	2 779,5	2 855,3

Budgettaire Kader Zorg

Het kabinetsbeleid is erop gericht dat alle burgers binnen een redelijke termijn noodzakelijke zorg van voldoende kwaliteit krijgen tegen een betaalbare prijs.

In de zorg hebben zich budgettaire tegenvallers voorgedaan, voornamelijk als gevolg van extra productie in het kader van de wachtlijsten. Er zijn daarom enkele compenserende maatregelen genomen om een deel van de overschrijdingen te dekken.

In de tabel is allereerst aangesloten bij de stand van de **MLT-raming** van het Centraal Planbureau. In deze mutatie wordt onder meer de structurele doorwerking van de extra uitgaven, die bij Najaarsnota 2002 en Voorlopige rekening zichtbaar werden, meegenomen, waaronder de extra productie in de sectoren verpleging & verzorging (480 miljoen euro) en gehandicaptenzorg (225 miljoen euro). Daarnaast heeft het CPB rekening gehouden met een besparingsverlies in 2003 op de taakstellingen doelmatigheid geneesmiddelen (280 mln euro), een tegenvaller bij de eigen betalingen AWBZ en een kleinere inhaal van financieringsachterstanden dan waarmee bij de opstelling van de Miljoenennota 2003 rekening was gehouden, waardoor een meevaller zou optreden.

Bij de huisartsen treedt een overschrijding op bij de infrastructuur van de avond-, nacht- en weekenddiensten (**ANW-diensten**).

Naast het al in de MLT-raming veronderstelde besparingsverlies moet rekening worden gehouden met een aanvullend **besparingsverlies geneesmiddelen**, mede als gevolg van een rechterlijke uitspraak. Daardoor kan de maatregel om kortingen en bonussen bij apothekers af te romen pas op zijn vroegst per 1 augustus 2003 in werking treden. Ook de besparingen op het **overig ziekenvervoer** worden, evenals de afgelopen jaren, niet volledig gerealiseerd. Eind 2002 zijn enkele experimenten met een **verscherpte indicatiestelling** in gang gezet, waardoor het besparingsverlies in 2003 met 10 miljoen euro wordt verkleind. In de **bouw** zijn minder investeringen aangemeld dan geraamd, waardoor in 2003 naar verwachting een meevaller optreedt.

Analyse van de voorlopige afrekeningsgegevens over 2002 geeft aan dat een structurele **doorwerking** van de tegenvaller uit de **afrekening 2002** te verwachten is. Voor een deel wordt deze tegenvaller veroorzaakt door de medisch specialistische zorg (112 miljoen euro), als gevolg van het besluit in 2000 dat met ingang van 2000 nieuwe specialisten konden worden aangenomen. De definitieve effecten hiervan zijn in de loop van 2002 verwerkt. Daarnaast heeft de doorwerking afrekening betrekking op hogere ontvangsten van eigen betalingen in de AWBZ, kostenstijgingen in de ziekenhuizen en meeruitgaven voor dieetadvisering en tandheelkun-

dige zorg. Deze laatste overschrijding hangt samen met het opnemen van de kosten van röntgenfoto's in het verzekerde pakket per 2002. Omdat deze wijziging, anders dan destijds door de verzekeraars en beroepsgroep was aangegeven, niet budgettair neutraal blijkt te zijn, wordt de pakketwijziging per 1 juli 2003 weer ongedaan gemaakt. Deze maatregel bij de **tandartsen** levert in de tweede helft van 2003 naar verwachting 20 miljoen euro op.

Uit recente gegevens van het CVZ en het CTG wordt duidelijk dat de **financieringsachterstand** ultimo 2002 groter is dan waarmee bij Miljoenennota 2003 en de MLT-raming van het CPB rekening was gehouden. Omdat de **medisch specialisten** niet langer volledig gecompenseerd worden als de gedeclareerde productie meer dan vijf procent achterblijft bij hun lumpsum valt jaarlijks een bedrag vrij.

In de geestelijke gezondheidszorg kunnen m.i.v. 2003 extra productieafspraken worden gemaakt als gevolg van de boter-bij-de-vis-systematiek die nu ook in deze sector geldt. Op basis van informatie van het CTG leiden deze extra **productieafspraken** in de **ggz** tot een budgettaire tegenvaller van 83 miljoen euro.

Gelet op de sterke productietoename in de zorg van de afgelopen jaren en de daarmee gemoeide financiële middelen is er ruimte om efficiencywinst te behalen. Middels een **efficiencykorting** van 0,8% op de instellingsbudgetten en de tarieven van vrijeberoepsbeoefenaren wordt structureel € 250 miljoen bespaard.